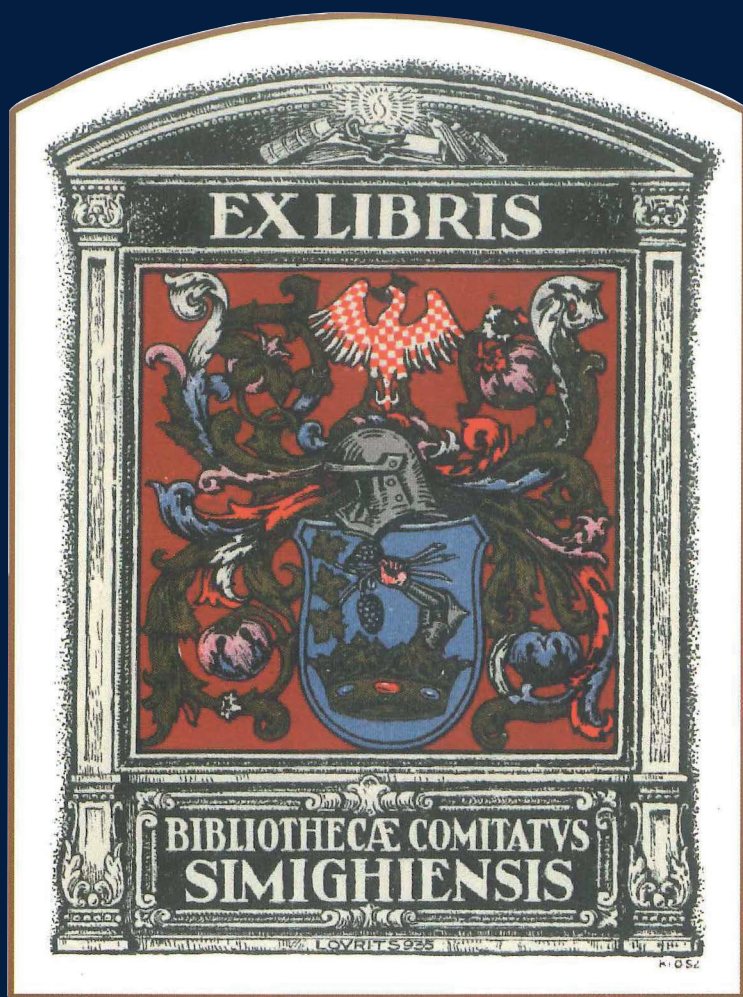

200 éves a vármegye könyvtára

*A kaposvári Takáts Gyula Könyvtár története
1960 – 2025-ig*

200 éves a vármegye könyvtára

A kaposvári Takáts Gyula Könyvtár története 1960 – 2025-ig

A kötetet szerkesztette Rázsits Veronika

200 éves a vármegye könyvtára
A kaposvári Takáts Gyula Könyvtár története 1960 – 2025-ig

A kötetet szerkesztette Rázsits Veronika

Írta:

Kiss Norbert Péter, Egyed Nándor, Nagy Gabriella, Rázsits Veronika

A kiadásért felel:

Rázsits Veronika könyvtárigazgató

Nyomdai szerkesztés
SZ.K. Stúdió Kft. Pécs

ISBN 978-615-02-5413-5

Kaposvár 2025

200 éves a vármegye könyvtára

A kaposvári Takáts Gyula Könyvtár története

1960 – 2025-ig

Kiss Norbert Péter:
A kaposvári megyei könyvtár története
1960–2011

A somogyi könyvtárhálózat kialakulása az ötvenes-hatvanas években

A kaposvári Megyei Könyvtár történetét Varga Róbert 2005-ben megjelent kötetében 1960-ig mutatta be.¹ Jelen írás itt veszi fel a történet fonalát. Ám az 1960-as év nem jelent cezúrát a bibliotéka történetében, így szükséges néhány mondat erejéig visszapillantani az ötvenes évekre, az előzményekre.

A megyei könyvtárakat a 2042-13/1952.IV.14. MT határozat hívta életre. Ennek alapján az országban Békéscsaba után másodikként, az 1949-ben alapított Kaposvári Körzeti Könyvtár és az 1950-ben megszervezett Kaposvári Városi Könyvtár egyesítéséből létrejött Kaposvárrott is a megyei könyvtár, amely Somogy könyvtárainak hálózati központjává vált. Vezetésével dr. Kerekes Andrást bízták meg, helyette pedig Kellner Bernát lett, majd 1957-ben Kellnert nevezték ki könyvtárigazgatónak, aki nyugállományba vonulásáig, 1975. december 31-ig vezette az intézményt.

1 Lásd: Varga, 2005.

A könyvtári hálózatról a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának (többször módosított) 1956. évi 5. számú törvényerejű rendelete,² valamint ennek 1018/1956. (III.9.) MT számon kiadott végrehajtási utasítása³ rendelkezett, s ezen két jogszabály rakta le a magyar könyvtárügy alapjait, több évtizedre meghatározván annak szervezeti és fogalmi kereteit. A könyvtári hálózat az azonos feladatkörű közkönyvtárak egységes szervezetét jelentette. Ennek szakirányítását az erre kijelölt központi könyvtár végezte, amelynek feladatait részletesen meghatározták. A könyvtárak feladatellátását, szervezeti és munkavégzési körülményeit a végrehajtási utasítás tartalmazza, bővebben fejtve ki a központi könyvtárak hálózati feladatait. A közművelődési könyvtárak hálózata-

tán belül megkülönböztette a területi (azaz a fővárosi, illetve a megyei), illetve a szakszervezeti könyvtári hálózatot. A megyei hálózat központjaként a megyei, tagjaiként pedig a járási, városi (városi kerületi) és községi bibliotékákat nevezte meg.

Mindezek alapján a kaposvári Megyei Könyvtár mint hálózati központ alá tartoztak a járási, a városi és a községi intézmények. Az 1950-es évek első felében létrejöttek a járási bibliotékák (általában a korábban megszervezett körzeti, illetve népkönyvtárak átalakításával): 1952-ben Nagyatádon, 1953-ban Siófokon, Marcaliban, Curgón és Barcsen, 1954-ben Fonyódon, 1955-ben pedig Tabon. (A Kaposvári járás könyvtárainak felügyeletét, munkájának irányítását előbb az 1949-es alapítású Kaposvári Körzeti Könyvtár, majd 1952-től a Megyei Könyvtár látta el.) Somogynak akkortájt egyetlen városa volt, a megyeszékhely Kaposvár, ahol már 1950-ben megalapították a városi könyvtárat (az akkori Lenin, ma Teleki utca 7. szám alatt), amelyet – mint fennebb írtuk – 1952-ben beolvasztottak a megyei bibliotékába. A községi könyvtárak egyrészt a korábban megalapított népkönyvtárak helyén jöttek létre, másrészt újakat is alapítottak, az 1950-es évek

2 Lásd: 5/1956. tvr.

3 Lásd: 1018/1956. MT határozat.

közepe táján már 210 településen volt ilyen intézmény. Az évtized végén azonban – elsősorban anyagi okok miatt – a községi könyvtárakat a helyi tanácsok kezelésébe adták, így innentől kezdve azok költségvetésébe tervezték a bibliotékákra vonatkozó fejlesztési, működési és személyi kiadásokat. A folyamat azonban nem ment minden nehézség nélkül, több helyi tanács igyekezett a könyvtár kezelését továbbra is a megyei, illetve az illetékes járási könyvtár kezében hagyni, s nem tervezett költségvetésében a könyvtárral. A kaposvári Megyei Könyvtár az 1960. évi munkatervében 130 népkönyvtár tanácsai kezelésbe adását irányozta elő.⁴ A folyamat végül 1962-re fejeződött be. A falusi könyvtárak állománygyarapításába a könyvbarát mozgalom keretében bevonták a helyi téveszket és földműves-szövetkezeteket (később áfészek), amelyek anyagilag támogatták a könyvbeszerzéseket vagy éppen a bibliotéka bútorzatára, annak felújítására, cseréjére áldoztak. A helyi könyvtárosokkal a megyei könyvtár kötött megbízási szerződést a fenntartó tanács nevében, s ebben szabták meg a tiszteletdíjat, a feladatokat és a nyitvatartási időt.

A tanácsai kezelésbeadás Kaposvár esetében is megtörtént: 1960. január 1-jével a megyei könyvtár átadta a nyolc kaposvári fiókkönyvtárat (a Petőfi, a Vörös Hadsereg – ma Pécsi –, a Nyár, a Kanizsai és a Damjanich utcai bibliotékákat, az ifjúsági könyvtárat a Kossuth utcában, a megyei kórház könyvtárát, valamint a Kilián György Ifjúsági Ház könyvtárát a Bajcsy-Zsilinszky utcában) a Kaposvár Városi Tanács kezelésébe azzal, hogy az intézmények munkáját továbbra is a megyei könyvtár helyi csoportjának vezetője irányítja. A városi fiókkönyvtár-hálózat 1964-re már tizenegyre bővült, s a későbbiekben is tovább gyarapodott.

1961-ben már a megye mind a 272 községében működött könyvtár, s a több mint 300 pusztai és külterületi lakotthely lakosságának könyvellátását is elkezdték megszervezni.⁵ Ez utóbbinak volt sikeres módja az ún. művelődési autók, amelynek segítségével 1959-ben 38 iskolával rendelkező pusztán alakították ki az ünnepélyes keretek (műsor, felolvasás, szavalatok, filmvetítés) között átadott vándorlás kölcsönzőállomásokat.⁶ A művelődési autókkal hármas funkciót láttak el a könyvtár dolgozói: a kiszállási helyeken könyvkölcsönzést bonyolítottak, ismeretterjesztő előadásokat szerveztek, valamint filmvetítéseket tartottak. A megyei könyvtár mellett a járási intézmények is kaptak az évek folyamán gépkocsikat a falusi és pusztai könyvtárak és kölcsönzőállomások látogatásához. A puszták elnéptelenedése és így iskoláik megszűnése miatt azonban ez a feladat már kevesebb hangsúlyt kapott az 1970-es évekre.

4 Varga, 2005: 47.

5 K[ellner]. B[ernát], 1961: 128.

6 Bővebben lásd: Szita, 1999: 30–33.

A megyei könyvtár új épülete és a névadó ünnepség

A kaposvári Megyei Könyvtárat ünnepélyes felavatásakor a Dózsa György utca 18. szám alatt, egy állami tulajdonba vett, a 20. század elején épült polgári lakóház földszintjén helyezték el, mindösszesen 232 m² alapterületen. A megnyitáskor a bibliotéka hét fő személyzettel, 9143 kötetes állománnyal és 1169 olvasóval rendelkezett. Az akkoriban bőségesnek gondolt hely azonban hamar elégtelennel bizonyult, dacára annak, hogy 1954-ben és 1955-ben három, illetve két hozzáépített helyiséggel bővítették (így több mint 110 m²-rel nagyobb területet foglalhatott már el). A könyvtár feldolgozócsoportját is ide költöztették, majd 1957–1958 folyamán a kötelezően előírt könyvkötészetet szintén itt helyezték el. Ezzel a zsúfoltság óriási, már a könyvtári rendet veszélyeztető, a munkát akadályozó mértékűvé kezdett válni. Újabb „tűzoltásként” az épület padlását és egy légoltalmi pincét is megkapott az intézmény – de ez sem bizonyult elegendőnek.⁷

1959. szeptember 8-án Kellner Bernát könyvtárigazgató beszámolólt tartott az intézmény, illetve a megyei könyvtári hálózat munkájáról, annak tapasztalatairól, a kihívásokról és a problémákról a Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága előtt.⁸ Az ülésen természetesen a megyei bibliotéka elhelyezési körülményei is szóba kerültek. Több javaslat is elhangzott: felvetették újabb épület(ek) bérbe vétele, de új helyiség(ek), netán új könyvtárépület építését is. Végül ez utóbbi valósult meg, de erre még néhány esztendőt várni kellett.

1960-ban az Országos Könyvtárügyi Tanács Könyvtárépítési Szakbizottsága elkészítette az új épület programvázlatát, amelyet még ugyanabban az évben elfogadott a megyei tanács végrehajtó bizottsága, így ennek alapján kidolgozták

⁷ Lásd: Péter, 2002: 5–6.

⁸ HU-MNL-SVL-XXII.2.a. 1959. szeptember 8-i vb ülés jegyzőkönyve és előterjesztései.

a beruházási programot.⁹ Ez utóbbit Kellner Bernát könyvtárigazgató, Sal-lai István, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, valamint dr. Tombor Tibor, az Országos Széchenyi Könyvtár vezető munkatársai dolgoz-ták ki. A programvázlatban és a prog-ramban foglaltak között egy jelentős különbség mindenesetre mutatkozik: az előbbiben még 1980 m²-nyi alapterületet javasoltak, ám az utóbbiba ez 1800 m²-re csökkent. Végül többszöri egyeztetés és módosítás után 1961-ben elfogadták a Kiss István (a Köz-épülettervező Vállalat mérnöke) által készített műszaki terveket, s a Somogy Megyei Építőipara Vállalat megbízást kapott azok kivitelezésére, amely Lu-kács László mérnök vezetésével 1961. augusztus 1-jén vette kezdetét.

A felépítendő megyei könyvtár helyszínéül az Ezredév utcának a Baj-csy-Zsilinszky és a Május 1. (ma Fő) utca közti meghosszabbításában (a mai Csokonai utcában) elhelyezkedő területet jelölték ki, ahol akkor ker-tészet működött. Az építési munkák a tervezettnél csaknem egy esztendő-vel később, 1964 májusában fejeződtek be. A könyvtári állomány átszállítását az intézmény dolgozói végezték. Az új épületbe elsőként a kötettség költözött át. 1964. augusztus 3-án nyitotta meg kapuit a kaposvári Megyei Könyvtár új épülete, s Kellner Bernát igazga-tó az elsőként belépő olvasót, Borka Gézánét virágcsokorral köszöntötte.

9 Részletesebben lásd: Szita, 1999: 47–49. és Péter, 2002: 7–23.

Ez a könyvtár volt az ország első olyan bibliotékája, amelyben megvalósult a korszerű, szabadpolcos térkialakítás, s ahol logikus kapcsolatba hozták egymással a könyvtári funkcióknak megfelelő különböző részlegeket. Az épületet azonban eleve kicsire tervezték, amelyen még csökkentettek is a tervezés folyamán, így hamar szűknek bizonyult a hely.

A megyei könyvtár új épületének átadását az 1964. augusztus 20-i ünnepségekhez kötötték. (Előtte nap, augusztus 19-én avatták fel a szintén újonnan épült balatonfenyvesi községi és a fonyódi járási könyvtár épületeit.) A Somogyi Néplap híradása szerint a közel 400 főnyi résztvevő között ott voltak az MSZMP Központi Bizottsága, a Művelődésügyi Minisztérium, a megyei és városi párszervezetek és tanácsok képviselői mellett más könyvtárak munkatársai is. Az avatóbeszédet Illés Dezső, az MSZMP Somogy Megyei Bizottsága másodtitkára mondta el, kiemelve, hogy „Somogy megye, amely egykor az analfabetizmus statisztikájában foglalt el előkelő helyet, hazánk legszorgalmasabban olvasó tájává fejlődött, s ma éppen Somogyban legmagasabb a könyvtári olvasóknak a lakossághoz viszonyított

arányszáma”.¹⁰ A beszéd a könyvtárat érintő statisztikai adatokra is kitért: 1952-ben 75 000 darabos könyvállomány állt 15 500 olvasó rendelkezésére a megye tanácsi könyvtáraiban, 1964-ben viszont már több mint félmillió kötetre gyarapodott az állomány, az olvasók száma pedig hetvenezerre. Illés szerint a könyvtári hálózat munkatársainak fő feladata, hogy továbbra is „szívvel lélekkel munkálkodjék a somogyi dolgozók általános és szakmai műveltségének emelésén; az eszmei és ideológiai harcban, a világnézeti nevelésben mozdítsa elő a párt munkáját a szocialista életforma és erkölcsi normák kialakításában, a társadalmi és politikai ismeretek terjesztésében”.¹¹ A szónoki beszédet követően a könyvtár igazgatója, Kellner Bernát is szólt a megjelentekhez, az ünnepség fényét pedig az intézmény irodalmi színpadának műsora emelte.

Fél esztendő múlva, 1965. február 4-én újabb ünnepségnek adott helyet a megyei könyvtár: ekkor vette fel Palmiro Togliatti, az előző évben elhunyt olasz kommunista pártvezér nevét, amelyet Köpeczi Béla, az MSZMP Központi Bizottsága kulturális osztályvezetője javasolt, aki 1964 őszén látogatta meg az akkor még névtelen intézményt.¹² A megyei napilap beszámolója az eseményről a következő költői mondatokkal kezdődik: „Három nagyméretű zászló lengett tegnap délben a Megyei Könyvtár előtt. A nemzetközi munkásmozgalom vörös selyme a könnyű februári szélben összefonódott az olasz és a magyar trikolorral, s ez a szimbólum méltóan jelezte az ünnepet, a Megyei Könyvtár nagy ünnepét.”¹³ A vendégek között köszönthették az Olasz Kommunista Párt delegációját, köztük Rossana Rossanda központi bizottsági tagot és kulturális osztályvezetőt, Cesare Luporini szenátort, kb-tagot, a firenzei egyetem filozófiai tanszékének tanárát, valamint Ilku Pál művelődésügyi minisztert, Köpeczi Bélát, illetve Somogy megye részéről Németh Ferencet, a megyei pártbizottság első titkárát és Böhm Józsefet, a megyei tanács végrehajtó bizottságának elnökét. Kellner Bernát köszöntője után Németh Ferenc mondta el ünnepi gondolatait. Beszédében méltatta Palmiro Togliattit, szólt az olasz és a magyar nép kapcsolatairól, s a „felszabadulás” 20. évfordulója alkalmából beszélt Somogy megye 1945 óta elért kulturális eredményeiről is. „Legyen a mi könyvtárunk népeink barátságának, az Olasz Kommunista Párt és a Magyar Szocialista Munkáspárt testvéri összetartozásának a szimbóluma; ápolja méltó eredményekkel nagy névadójának, Palmiro Togliatti elvtársnak az emlékét” – hangzott el Németh beszédében,¹⁴ akinek szavait Luporini szenátor köszönte meg, tovább méltatván Togliattit, az olasz–magyar barátságot és különösképpen Somogy me-

10 W. E., 1964.

11 Uo.

12 Lásd: Szita, 1999: 54. p.

13 Wallinger, 1965.

14 Uo.

gye könyvtárának névválasztását. Az ünnepség során zeneszámokat, magyar és olasz nyelvű dalokat és szavakat is hallhattak a megjelentek, s a megyei könyvtár kamarakórusa is fellépett Merényi György vezényletével. Az olasz küldöttség Kellner Bernáttól egy, a könyvtárról készült, olasz nyelven feliratozott fényképalbumot vehetett át, amelyet az intézmény könyvkötészetében készítettek el. Az épület bejáratától balra állítottak fel egy emléktáblát, Bors István kaposvári szobrászművész alkotását, amelynek szövege a következő: „Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár. Épült 1964-ben a szocialista kultúra szolgálatában.”¹⁵

A megyei könyvtár 1966-os működési szabályzata

A Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár 1966-ban kiadott működési szabályzatában¹⁶ olvashatunk az intézmény szervezetről, működéséről, tevékenységéről. A dokumentum szerint a megyei könyvtár „nyilvános jellegű, általános gyűjtőkörű, közművelődési könyvtár és megyei hálózati központ”, amelynek feladata, hogy „a hálózat könyvtári szolgáltatásaival, valamint a tudományos és szakkönyvtárak szolgáltatásainak közvetítésével segítse a megye lakossága általános és szakműveltsége gyarapodását, szocialista világnézetének kialakítását, tudat-,

¹⁵ Uo.

¹⁶ TGYVHVK it. SZMSZ, 1966. A fejezet idézetei ebből a dokumentumból származnak.

ízlés- és jellemformálását, támogassa a szocialista ipari és mezőgazdasági termelés fejlesztését.” Szervezetét tekintve az intézmény hármas funkcióval bírt: egyrészt a somogyi bibliotékák hálózati és módszertani központja volt, így szakmailag felügyeli és módszertani tekintetben irányította a Barcsi, Csurgói, Fonyódi, Marcali, Nagyatádi, Siófoki és Tabi járási, valamint a Nagybjom községi könyvtárat, másrészt ellátta a járási könyvtári feladatokat a Kaposvári járásban, harmadrészt pedig Kaposvár város lakossága részére rendszeres könyvkölcsönzési szolgáltatást nyújtott. Az elsőként említett szerepkör ellátásba beletartozott a közművelődési könyvtárakra érvényes egységes munkamódszerek kidolgozása, a munkaterv elkészítése és azok végrehajtásának ellenőrzése,

az állományalakítás és a gyűjtőkör irányítása és összehangolása, könyvtárközi kölcsönzések lebonyolítása, a könyvtárosok képzésének és továbbképzésének megszervezése, különböző gyűjtemények (helytörténeti, színműtár, diafilmtár, lemeztár stb.) létrehozása, bibliográfiák szerkesztése, statisztikai adatszolgáltatás a hálózat a könyvtárainról és a művelődési autók üzemeltetése a puszták lakosságának könyvtári és népművelési igényeinek kiszolgálására. A Kaposvári járás bibliotékáinak irányítására hálózati csoportot működtetett, amely szervezte a propagandamunkát, „könyvállomány bővítése érdekében letéti részleget tartott fenn és gondoskodott a letétek rendszeres cseréjéről, s a járási tanács művelődésügyi osztályával tartotta a kapcsolatot, jelentéseket tett, beszámolókat készített a falusi könyvtárak tevékenységéről. Kaposvár város lakossága, valamint az ott dolgozók részére könyveket kölcsönzött, a helyben olvasás érdekében olvasótermet tartott fenn, könyveket és folyóiratokat, újságokat biztosított, emellett részt vett a város irodalompropagandájában, gyermekkönyvtárat működtetett (ennek személyi és könyvellátásáról a városi tanács kötelessége volt gondoskodni).

A könyvtár szolgáltatásai közül a szabályzat részletesen rendelkezett a felnőtt kölcsönzőről és olvasóteremről, a folyóiratolvasóról, a színműtárról, a diafilmtárról és a gyermekkönyvtárról.

A dokumentum külön része foglalkozik a megyei könyvtár gyűjtőkörével, amely az ETO-számok sorrendjében írja le a gyűjtendő művek körét, valamint olvashatóak benne a színmű- és a diafilmtár, illetve a helyismereti gyűjteményre vonatkozó rendelkezések is. Ez utóbbi kapcsán a következőket emeli ki: az intézmény a teljesség igényével gyűjti „mindazokat a dokumentumokat, amelyek a megye történetével, társadalmi, gazdasági, természeti és kulturális viszonyaival foglalkoznak” és „a helyi nyomdák 1945-ig megjelent kiadványait, 1945 után csak a tartalmilag is a megyére vonatkozó kiadványokat”. Ezek mellett a gyűjtés kiterjed „a megyében született és a megye életében jelentős szerepet játszó személyek irodalmi munkásságára” (kéziratban is) és a róluk szóló irodalomra, továbbá a helyi intézmények kiadványaira, valamint a Somogyra vonatkozó kép-, diafilm-, film- és térképanyagra, a megye műemlékeinek képanyagára.

A könyvtár a feladatait 35 főfoglalkozású (ebből 20 fő könyvtáros) és 14 időszakos fő-, illetve részfoglalkozású munkatárs segítségével látta el. A vezetőség az igazgatóból és helyetteséből állott, a gazdasági, ügyviteli és műszaki csoport 14 főfoglalkozású és 11 időszakos fő-, illetve részfoglalkozású munkavállalót számlált, az olvasószolgálati és tájékoztató csoport 10, illetve 2, a gyarapító és feldolgozó csoport 4, illetve 1 főt, míg a módszertani és hálózati csoportban 5 főfoglalkozású munkatárs dolgozott.

A szabályzat a továbbiakban részletesen leírja a vezetők, valamint az egyes csoportok és az alájuk tartozó dolgozók munkakörét, feladatait. Az igazgató legfőbb feladataként a megye olvasómozgalmának állandó és folyamatos fejlesztését, elmélyítését és a feltételek biztosítását jelölik meg. Emellett ő képviselte a könyvtárat a különböző párt- és tömegszervezetek, hatóságok előtt, ő készítette el az intézmény munkatervét, felelős volt annak végrehajtásáért, ő döntött a státuszok betöltéséről, a besorolásról, az illetményekről, jutalmakról és segélyezésről, két évente elkészítette a könyvtár dolgozóinak minősítését, kitüntetési javaslatokat tehetett, s végül a Megyei Könyvtárközi Bizottság titkáráként a hálózatok megyei együttműködését koordinálta.

Az igazgatóhelyettes a vezető helyettesítése mellett tagja volt a Somogy Megyei Könyvbarát Bizottságnak, szakmai irányítója az ifjúsági olvasómozgalomnak, kapcsolatot tartott a megyei művelődési házzal, a járási tanácsok művelődési osztályával, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) Somogy Megyei Titkárságával, a Szakszervezetek Megyei Tanácsa (SZMT) könyvtárával, valamint a könyvkereskedelem megyei vezetőivel. Ő irányította a módszertani munkát és a könyvtár-propagandát, szervezte a könyvheti rendezvényeket és a megyei könyvtár előadótermének programjait, a továbbképző tanfolyamokat, ő felügyelte és irányította a művelődési autók munkáját, ő volt a felelős a dolgozók szabadságolási tervéért

és annak betartásáért, a munkarend és a munkafegyelem betartatásáért, részt vett a csoport-, csoportvezetői, munka- és módszertani értekezleteken, szervezte és irányította a brigádvizsgálatokat. Előírták a számára továbbá, hogy „évente legalább két ízben meglátogat minden járási könyvtárat és kiemelt falusi könyvtárat. Havonta legalább egy napot fordít a falusi könyvtárak látogatására.”

Az olvasószolgálati csoport a saját és a könyvtári kölcsönzés és az olvasótermi szolgálat mellett könyvbeszerzésre tett javaslatot, Kaposvárott propagandatevékenységet folytatott az olvasómozgalom fejlesztése érdekében, felelős volt a szakszerű raktározásért és a raktári rend megtartásáért, pontos nyilvántartást vezetett a kölcsönzött könyvekről, felszólította a késedelmes olvasókat, s beszédte a késedelmi és a beiratkozási díjakat. A csoportvezető mellett tájékoztató, kölcsönző és folyóirat-olvasótermi könyvtárosok, valamint raktárosok tartoztak a csoport állományába.

A gyermekkönyvtár a városi könyvtár fiókjaként, a városi ügyrendnek megfelelően működött.

A feldolgozó csoport fő feladata a könyvbeszerzés, a gyűjteményszervezés és a helyi részleg könyvállományának feltárása, a leltározás, törlés és katalogizálás volt. Ezeket a csoportvezető irányítása mellett egy osztályozó, egy címleíró, egy leltározó és egy sokszorosító végezte.

A módszertani és hálózati csoport feladata „a megye könyvtárainak módszertani irányítása, a Kaposvári járás falusi könyvtárainak szakmai irányítása, ellenőrzése, valamint szervezeti, gazdasági problémáinak feltárása és illetékes szervek elé terjesztése”, valamint könyvtári propagandakiadványok szerkesztése és kiadása volt.

A csoport két részre oszlott: a módszertani előadóra és a hálózati részlegre. Előbbi az általános módszertani irányítás mellett ellenőrizte a hálózatba tartozó könyvtárak munkáját, de a hálózathoz nem tartozó közművelődési (iskolai, szakszervezeti) könyvtárak munkáját is segítette. A hálózati részleghez a vezető mellett két hálózati könyvtáros és a művelődési autó könyvtárosa tartozott. A részleg mint járási hálózati irányító feladata elsősorban a Kaposvári járás könyvtárainak munkájának irányítása, segítése volt. A művelődési autó könyvtárosa „a megye pusztai településeinek könyvtári instruktora” volt: biztosította a kölcsönző állomások könyvvel való ellátást, a rendszeres könyvcserét, a pusztai könyvtárosoknak nyújtott szakmai segítséget és ellenőrizte őket, ő gondoskodott a művelődési autó programjának kialakításáról és végrehajtásáról, ideértve az előadások (együttműködve a TIT-tel) és a filmvetítések (a Somogy Megyei Moziüzemi Vállalat közreműködésével) szervezését.

A gazdasági, ügyviteli és műszaki csoport a gazdálkodásért, az üzemeltetésért, az iratkezelésért volt felelős, de ide tartozott a könyvkötészet is.

Az 1970-es tanácsi beszámoló

1970. augusztus 4-én Kellner Bernát, a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár igazgatója ismét beszámolt a megyei tanács vb előtt az intézmény és a somogyi könyvtárhálózat előző években végzett munkájáról, értékelve egyben a harmadik ötéves terv teljesítését is.¹⁷ A statisztikai adatok is a könyvtárhasználat bővülését támasztják alá: a tervidőszak végére jelentősen megnőtt az olvasók, a könyvtári könyvek, a könyvtárközi kölcsönzések száma – és nem utolsósorban az egy főre jutó könyvvásárlás összege is (1969-ben 50,90 forint). „A könyvtárfejlesztés és elhelyezés tervcéljai szerint a tervidőszakban el kellett érniünk, hogy az igazgatási hálózat összevonását nyomon kövesse a könyvtárhálózat integrációja és legalább tíz körzeti könyvtár létrehozását irányoztuk elő” – áll a beszámolóban. Ez négy járási könyvtár, illetve az ezer főnél nagyobb lakossal bíró települések bibliotékája korszerű elhelyezésének megoldását, Kaposvárott négy új fiókkönyvtár megnyitását, Balatonlellén és Balatonföldváron két korszerű hírlapolvasó létesítését, valamint 14 000 folyóméternyi polc beszerzését jelentette. Ezzel szemben egy járási könyvtár, a marcali elhelyezését sikerült megoldani, a községekben a körzetesítéssel járó könyvtárfejlesztés alig néhány esetben valósult meg, elmaradt a tervezett új kaposvári fiókkönyvtárak létrehozása is, de a polcbeszerzés is mélyen alatta maradt az előirányzott mértéknek. Tanulságos adatokat tartalmaz a beszámoló egyik mellékletét képező táblázat a könyvtárak elhelyezési és berendezési helyzetéről. Ezek szerint a Kaposvár városi könyvtárhálózat 11 intézménye közül egyet korszerűnek, hármat átmenetileg alkalmasnak, míg hetet teljesen alkalmatlannak tituláltak. Ugyanezen számok a járások esetében három, egy és kettő, míg a falvakéban 51, 103 és 92 (a legrosszabb helyzet a Siófoki járásban mutatkozott, ahol 80%-ot tett ki a teljesen alkalmatlan könyvtárak aránya, a járás 48 intézményéből 38-at soroltak ebbe a kategóriába).

Mindezek ellenére, mint a fejezet elején írtuk is, a beszerzett kötetek és az olvasók száma gyarapodott. A somogyi könyvtárak könyvvállománya 1966 és 1969 között 26%-kal emelkedett, így 1969-ben meghaladta a 828 000 kötetet. Az országos olvasómozgalom tervkövetelményei között szerepelt, hogy a lakosság 18%-a beiratkozott olvasója legyen valamely tanácsi könyvtárnak, s a szakszervezeti könyvtárakkal együtt a 25%-ot célozta meg. „Megyénkben mindkét tervszámot megvalósítottuk, sőt a tanácsi könyvtárak olvasólétszáma az előirányzatot 4,2%-kal meghaladta.” (1966-ban közel 78 000, 1969-ben pedig több mint 80 000 beiratkozott olvasója volt a megye könyvtárainak).

Nem ilyen fényesen alakult viszont a személyi ellátottság, s nem a státuszok hiánya miatt, hanem azért, mert nehezen találni szakképzett munkaerőt, így több eset-

17 HU-MNL-SVL-XXII.2.a. 1970. augusztus 4-i vb ülés jegyzőkönyve és előterjesztései.

ben szakképzetlenekkel kellett betölteni a munkaköröket. Az ilyen esetekben a képesítés megszerzése (akár levelező tanfolyam útján) kötelező, s ez a leterheltség több esetben a munka folyamatosságát veszélyeztette. A személyi utánpótlásban mutatkozó nehézségek okaként „a kellő anyagi és társadalmi megbecsülés hiánya” – az egyetemen könyvtáros és tanári végzettséget szerzők szívesebben választják munkahelyként az iskolákat vagy a magasabb fizetést biztosító szakszervezeti könyvtárakat.

A vb ülésén hozott határozat szerint az év őszére kellett elkészíteni egy intézkedési tervet a negyedik ötéves terv időszakára, amely a somogyi könyvtárak és a könyvtári munka fejlesztéséről szólt. A tervet a vb az 1970. november 10-i ülésén tárgyalta és fogadta el. A dokumentum 1975 decemberéig három járási és 13 községi bibliotéka építését irányozta elő. Kaposvár tekintetében bibliobusz beszerzését és működtetését írták elő, míg a járáások számára összesen hat kisbuszt. A vb utasította a megyei könyvtárat, hogy 1971. december 31-ig készítse el az intézmény bővítésének programját, amelynek alapján a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya „1974. végéig elkészítteti az ötödik ötéves tervben megvalósítandó terveket”. Addig, amíg a bővítés megvalósul, megfelelő raktárhelyiség biztosítását tűzték ki feladatul. Az Olvasó Népért mozgalommal kapcsolatban megszabták, hogy 1980-ra a megye lakosságának 30%-át a tanácsi könyvtárhálózat olvasójául kell megnyerni. A személyzeti problémák megoldására a határozatba foglalták, hogy a megyei tanács művelődésügyi osztálya és a megyei könyvtár közösen dolgozzák ki a főhivatású és a tiszteletdíjas könyvtárosok bérrendezési tervét és „törekedjenek elmúlt évek során kialakult bérlemaradás feloldására”.

Az intézkedési tervben szereplő pontok végrehajtásához azonban pénzeszközöket csak alapszinten biztosítottak, így a legtöbb előírt feladat csak terv maradt.

A somogyi könyvtári hálózat változásai az 1960–1970-es években

Az 1960–1970-es években a közigazgatási változások természetesen Somogy könyvtárhálózatában is megmutatkoztak: 1968-ban megszűnt a Tabi és a Csurgói, 1974-ben pedig a Fonyódi járás, így járási könyvtáraik nagyközségi központi (kiskörzeti) könyvtárakká alakultak át. 1968-ban Siófok, 1971-ben Nagyatád, 1977-ben Marcali, 1978-ban Barcs nyerte el a városi rangot, s ebből adódóan mindegyik településen városi-járási könyvtár jött létre. A községi tanácsok vonatkozásában az 1960-as évek második felétől indult meg a körzetesítés, kialakultak a községi közös tanácsok. Ezzel természetesen a községi könyvtárak helyzete is megváltozott: a székhely tanácsok tulajdonába kerültek a társközségek könyvtárai, amelyek társközségi fiókkönyvtárként működtek tovább.¹⁸ Az első központi községi könyv-

18 Lásd: Szita, 1999: 93. skk.

tárat Lakócsán szervezték meg 1966-ban, mintegy kísérletképpen. A közös tanács társközségeiben (Potony, Szentborbás, Tótújfalu) létrejöttek a fiókkönyvtárak. A második központi községi könyvtár Nagyberki lett, amelyhez Csoma, Szabadi, Kercseliget és Mosdós fiókkönyvtárait körzetesítették 1969-ben.

A járási tanácsokat 1971-ben a megyei tanács járási hivatalaivá szervezték át, majd 1984-től a járások is megszűntek. Ezzel párhuzamosan a járási könyvtárak is átalakultak városi, illetve nagyközségi könyvtárakká – azaz az egykori járási székhelyek tanácsainak tulajdonába kerültek, így munkájuk jobbára az adott településre korlátozódott, míg a járás többi települése bibliotékáinak munkáját csak kis mértékben szervezték, irányították.

A Kaposvári Városi Könyvtár fiókhálózata is bővült: 1967-ben megnyílt egy fiókkönyvtár a túskevári városrészben, aztán 1975-ben a „kalinyini városrészben” a Petőfi Emlékkönyvtár. 1978-ban a Kaposvári Városi Könyvtár megfelelő elhelyezést nyert a Béke-Füredi lakótelepen. A város ekkortájt kiépülő családi házas részein, amelyek távol estek minden könyvtártól (így pl. a Pázmány Péter, a Madár vagy a Táncsics Mihály utca környéke), új intézmények alapítása helyett időlegesen 1977-től mozgókönyvtári feladatokat ellátó, ún. bibliobuszt üzemeltettek. Ezek mellett az 1970-ben Kaposvárhoz csatolt Toponár és Kaposfüred intézményei is fiókkönyvtárak lettek.

Az 1960–1980-as években számos új vagy felújított könyvtáráépületet, könyvtárhelyiséget (utóbbi általában a művelődési házban helyezkedett el és a legtöbb esetben hamar kicsinek bizonyult, de akadtak kastélyban, megüresedett üzlet-vagy lakóépületben, egykori lelkészlakban stb. berendezett bibliotékák is) adtak át a megye számos településén. A járási, települési és iskolai könyvtárak történetét nem feladata jelen írásnak felvázolni, azonban néhány mondat erejéig szükségesnek látszik kitérni e témára is.¹⁹

1964-ben, a megyei könyvtár új épülete átadásának esztendejében Balatonfenyvesen községi, Fonyódon pedig járási könyvtárat avattak fel. 1966–1967 folyamán épült fel a Marcali Járási Könyvtár új épülete, amelyet 1991-ben bővítettek. 1969-ben Buzsákon épült új művelődési ház, ahol „a buzsaíki népi építészet ihlette egyedi tervezésű berendezést” kapott a bibliotéka.²⁰

Az 1960-as évek második felében merült fel a könyvbarát házak építésének koncepciója., amely szerint egy ilyen létesítményben könyvtár, eszpresszó és könyvesbolt kapott volna helyet. 1966-ban Somogyváron avatták fel a Könyvbarátházat, de könyvesbolt nem volt benne, az nem élt volna meg a községben, az annak tervezett helyiséget néhány év múlva a könyvtári térhez csatolták, s a gyermekkönyvtári részleget alakították ki benne. 1965-ben Öreglakon is fel-

19 A következő bekezdések adatainak forrása: Szita, 1999. és a Somogyi Néplap releváns lapszámai.

20 Szita, 1999: 140.

építettek egy hasonló épületet, amelynek költségeibe a helyi takarékszövetkezet is beszállt: így könyvtár mellett eszpresszó, (kis ideig üzemelő) papír- és játékbolt és bank is helyet kapott benne. A harmadik Könyvbarátház Nagyberkiben nyílt meg az 1960-as évek végén. Az épületben központi könyvtár kapott helyet, a könyvesbolt helyett raktárként használták az erre szolgáló helyiséget, majd a gyermekkönyvtárat helyezték el benne.

A „Száz falu – száz könyvtár” („Felszabadulási emlékkönyvtár”) akció keretében Somogyban elsőként 1971-ben avatták fel az újonnan épült csokonyavison-tai könyvtárat (mintegy 200 m² alapterülettel és több mint 6000 kötettel), majd még ugyanabban az esztendőben a csurgónagymartoni új művelődési házban elhelyezett bibliotéka.

A „Petőfi emlékkönyvtárak” program keretében Somogyban elsőként Kuntelepen avattak ilyen intézményt 1973-ban, a díszvendég Fodor András költő, író volt. 1975-ben két újabb Petőfi emlékkönyvtárat adtak át: Balatonlellén és Kaposvárott, utóbbi a városi könyvtár fiókkönyvtáraként működött és egy közel 10 000 lakosú, újonnan kiépült városrészt szolgált ki a korábban már meglévő, de elhelyezését tekintve rendkívül alkalmatlan fiókkönyvtár helyett. Az új intézményről így írt Gerő Gyula: „A kaposvári északnyugati (Kalinyin) városrész könyvtára egy tízezres lakónegyed első közművelődési intézménye. A könyvtár a lakótelepnek azon a részén létesült, ahol az »óvárosból« a telepre vezető utak kiindulnak, tehát nehéz elkerülni az új intézményt. Az is előnyös, hogy a többemeletes lakóház üzletsorába ékelt könyvtárhelyiség nagy kirakatablakai révén szinte kínálja magát a járókelőknek.”²¹

A „Harminc év – harminc könyvtár” akció keretében készült el 1975-ben a kutasi községi, 1976-ra pedig az iskola bővítésével helyiségeket nyert ötvöskónyi közművelődési és iskolai könyvtár – ezzel elsőként valósult meg a megyében az a megoldás, hogy a könyvtár az iskola részévé vált.

Siófokon 1976-ban adták át a Dél-balatoni Kulturális Központ és Könyvtár épületét. A gyermekrészleg azonban nem fért bele az új épületbe, azt a korábbi, felújított könyvtáráépületben helyezték el. A közös irányítás alatt lévő intézményben több probléma is adódott, s a két intézmény idővel kinőtte a rendelkezésre álló tereket. 1989-ben igazgatásilag különválasztották a városi könyvtárat és a művelődési központot.

1977-ben – Somogyban elsőként – általános művelődési központot hoztak létre Mernyén az egykori piarista jószágkormányzói kastélyban, ahol már több évtizede működött az általános iskola, s mellette ott kapott helyet az óvoda, a művelődési otthon és a kettős funkciójú, iskolai és közművelődési könyvtár.

21 Gerő, 1975: 395.

1978-ban a Kaposvári Városi Könyvtár központja több évtizedes viszontagságok után megfelelő otthonra lelt a 48-as Ifjúság útja egyik négyemeletes lakóházának földszintjén. A 70 méter hosszú és 333 m²-nyi területet elfoglaló bibliotéka „nemcsak az irodákat és a könyvraktárakat foglalta magában, hanem nyilvános könyvtári szolgálati rész is kapcsolódott hozzá hármas tagozódással. (...) A felnöttek szabadpolcos teréhez egy klubszoba is kapcsolódott, amelyet a könyvtári nyitvatartási időn túl rendezvények és tanácskozások számára is használtak, ezáltal egyetlen közösségi helyet biztosítván a lakótelep lakosságának is.”²² A polcok csaknem 15 000 kötet elhelyezésére voltak alkalmasak, a raktárakban további 30 000 könyvet tároltak a fiókkönyvtárak és a bibliobusz könyvellátására.

A jogszabályi környezet változása: az 1976. évi 15. sz. törvényerejű rendelet

A korábban bemutatott 1956. évi 5. sz. tvr. a könyvtárakról szóló 1976. évi 15. tvr. jogerőre emelkedésével veszítette hatályát (végrehajtási utasítása a 17/1976. (VI.7.) MT rendelet).²³ A jogszabály szerint „a könyvtárak egymással együttműködve, a tevékenységük elősegítésére létrehozott intézmények, vállalatok és tanácsadó testületek közreműködésével” látják el feladataikat – ezt nevezi a jogszabály könyvtári rendszernek. Könyvtári hálózatok, illetve együttműködési körök létrehozását is leírja a rendelet, hozzátéve, hogy ezek tevékenységének összehangolására a könyvtárak közül koordinációs központokat lehet kijelölni. A végrehajtási utasítás az azonos szerv által felügyelt, illetve az azonos szerv fenntartásában működő könyvtárak esetén beszél a hálózatba szervezés lehetőségéről. Ezek a hálózatban egyenjogúak, egymással mellérendelten működnek. A könyvtár-típusok között a közművelődési könyvtárakat is említi, amelyek lakóhelyi vagy munkahelyi könyvtárak lehetnek: az első a közművelődési könyvtár székhelyén és annak vonzáskörzetében élő lakosság, míg a második egy munkahely dolgozóinak ellátását volt hivatva biztosítani. A lakóhelyi közművelődési, valamint az iskolai könyvtárak fenntartójaként és felügyeleti szerveként a rendelet az illetékes tanácsi szervet jelölte ki, s a településeken a többcélú művelődési intézmények létrehozásának elősegítését is előírta.

Az 1976-os tanácsi beszámoló

1976. augusztus 4-én Szita Ferenc, a könyvtárnak abban az esztendőben a nyugdíjba vonult Kellner Bernát helyére kinevezett vezetője beszámolót tartott a megyei könyvtárhálózat tevékenységéről, helyzetéről a Somogy Megyei Tanács Vég-

²² Szita, 1999: 157.

²³ Lásd: 15/1976. tvr. és 17/1976. MT rendelet.

rehajtó Bizottsága előtt.²⁴ Általánosságban elmondotta, hogy a IV. ötéves tervben vállaltak többségét teljesítették.

A megyei könyvtár 1971-ben és 1973-ban is elnyerte a Kiváló Könyvtár címet, s 1976-ban is beadták már a pályázatot.

A nemzetiségi községek könyvtárának állománygyarapítása is hangsúlyt kapott az előző évek munkájában: így Lakócsán a központi könyvtár több mint 1000 horvát nyelvű kötettel rendelkezik, míg Szulokban az 1976-ban létrehozott korszerűsített bibliotékában német nyelvű könyvek szolgálják a község nemzetiségi lakosait.

1970–71-ben a „felszabadulási emlékkönyvtári” akcióban négy (köztük Csonkonyavisonta), 1975-ben pedig újabb három település (Kutas, Ötvöskényi, Sávoly) kapott jelentős támogatást könyvek és berendezések beszerzésére, ahogy 1973-ban a „Petőfi emlékkönyvtári akció” keretében hasonlóképpen fejleszthették Kuntelep, Balatonkeresztúr, Balatonlelle bibliotékáit és a kaposvári Kalinyini városrészi fiókkönyvtárát. További 32 falusi könyvtár (pl. Babócsa, Darány, Gölle, Fonó, Kéthely, Somogyzsitfa, Iharosberény, Nagyatád-Bodvica, Balatonszárszó, Nágocs) elhelyezése is javult új könyvtár építésével, a művelődési ház bővítésével, vagy éppen iskola építésével vagy korszerűsítésével.

A beszámoló évében a megyei könyvtárnak 55 dolgozója volt (közülük 28 főfogalkozású könyvtáros), a 316 egységből álló somogyi tanácsai könyvtárhálózatnak pedig 358 (köztük 86 főhivatású, 29 részfoglalkozású, és 243 tiszeteletdíjas könyvtáros).

Az igazgató a könyvtár tárgyi feltételeit általában jónak titulálta, de felhívta a figyelmet arra, hogy a gyermekkönyvtári részleg és raktárai túlszűfoltak, így elengedhetetlen a bővítés. Egyelőre az évenkénti 10 000 kötetes gyarapodásnak még találnak némi átrendezéssel és üres terek bepolcozásával helyet, ám a prognózis szerint két esztendő múlva már nem lesz szabad raktári kapacitás. A helyzet megoldására két lehetőség is van: vagy az előtervek és a már elkészült program alapján az épületet 1000 m²-re lehetne bővíteni, vagy a fűtésrendszer korszerűsítésével és valamely szomszédos épülettel (az ifjúsági ház vagy a szomszédos lakóház) közös fűtés kialakításával a jelenlegi kazánház és széntároló alakítható át raktárakká, ebben az esetben viszont a gyermekkönyvtári és a zenei részleg nem bővülne.

A megyei könyvtárhálózat kapcsán elhangzott, hogy a lakosság igényeit 88 önálló és 228 fiókkönyvtár és pusztai kölcsönzőállomás, összesen 316 könyvtár igyekszik kielégíteni. A hálózat teljes, a megszűnés csupán az elnéptelenedő puszták kölcsönzőállomásait és iskoláit érinti. A könyvállomány 1970-hez ké-

24 HU-MNL-SVL-XXII.2.a. 1976. augusztus 4-i vb ülés jegyzőkönyve és előterjesztései.

pest 1975-re 300 000 kötettel gyarapodott, az olvasók száma is, igaz nem ilyen ütemben: 1970-ben a lakosság 21,9%-a vette igénybe a könyvtárak szolgáltatásait, 1975-ben pedig 22,2%. A munkás származású olvasók száma kb. 4000 fővel emelkedett 1970 óta, a „parasztolvasóké” azonban folyamatosan csökkent, főként a társadalmi átrétegződés, a falusi lakosság elvándorlása következtében. A kölcsönzések száma is emelkedett a vizsgált időszakban: az 1970-es 1 840 000 kötettről az 1975-ös 1 937 000-re.

S a konklúzió: „Megállapíthatjuk, hogy a megyei könyvtár és az egész tanácsai könyvtárhálózat az elmúlt öt esztendőben fejlődött, a megye társadalmi feladatait, közművelődését tartalmas könyvtári munkával szolgálta. Elősegítette a dolgozók, fiatalok és gyerekek politikai, világnézeti, szakmai ismereteinek és általános művelődésének fejlődését. Tájékoztató és bibliográfiai munkával igyekezett segíteni a tudományos, kutató munkát. A könyvtári munkához kapcsolódó közművelődési tevékenységgel szolgálta elsősorban Kaposvár, de az egész megye lakosságának művelődését.”

A somogyi tanácsai közművelődési könyvtárhálózat 1976 és 1990 közötti fejlesztési tervében a megyei könyvtár épületének bővítése mellett szól a Kaposvár városi fiókkönyvtári központ megfelelő elhelyezésének igényéről is (a Béke-Fürredi lakótelepen), fiókkönyvtár létesítéséről a donneri és a kiscsáti városrészekben, valamint a Kinizsi lakótelepen. (1975-ben 12 fiókkönyvtárral működött a városi bibliotéka.) Ezek mellett Barcsra és Nagyatádon új könyvtár építését, Csurgón, Fonyódon, Marcaliban és Siófokon pedig a meglévő bővítését, korszerűsítését irányozza elő. A községi könyvtárak fejlesztése kapcsán 38 községi, illetve községi és iskolai könyvtár, valamint 6 üdülőhelyi feladatot is ellátó fiókkönyvtár építését vagy bővítését tartja szükségesnek, továbbá a zselici kis falvak lakóinak könyvvvel történő ellátására egy mozgókönyvtár (bibliobusz) működtetését. A hálózatfejlesztés természetesen létszámbővítést is szükségessé tesz megyei, városi, járási és községi szinten egyaránt, ahogy az egyes bibliotékák állományának gyarapítását is megyei szinten 75-80 000 kötetrel számolva.

A megyei könyvtár tevékenysége és új szolgáltatásai az 1970-es években

1977-ben két fontos momentummal bővült a megyei könyvtár szervezete és szolgáltatásainak köre. Egyrészt – a szabadpolcos rendszer továbbfejlesztésével – új típusú olvasószolgálatot vezettek be a szakrészlegesítéssel.²⁵ Ez egyrészt több kötet és dokumentum szabadpolcra történő kihelyezését tette lehetővé, másrészt a szakreferensi rendszer hatékonyabb kapcsolatot eredményezett az olvasók és

²⁵ Lásd: Jovánainé, 2005: 27.

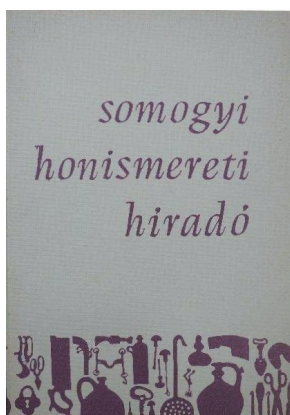
Első bibliobuszunk avatása 1977

az adott szakterület könyvtárosa között. Utóbbiak feladata lett irodalomkutató-sok, bibliográfiák elkészítése és a könyvtárközi kölcsönzéssel beszerezhető köte-tek szolgáltatása is.

A másik 1977-es újdonság a helytörténeti szakrészleg létrehozása volt.²⁶ Sipos Csaba, a helytörténész könyvtáros irányításával a könyvtárosok különböző kiadványokat állítottak össze és szerkesztettek, segítették a témában kutatni szán-dékozó olvasók munkáját, sajtófigyelést végeztek, de nemcsak a helyi, hanem az országos lapokból és folyóiratokból is kigyűjtötték a Somogyra vonatkozó íráso-kat és adataikat. 1978 és 1988 között nyomtatásban is megjelent a Somogy a sajtó tükrében című sajtófigyelő kiadvány, 1989 óta ezt a tevékenységet az informatikai eszközök és lehetőségek segítik. A kezdetben a megyei könyvtár jelentette meg a Somogyi Honismereti Híradó című lapot (1990-től címe Somogyi Honisme-ret), 1971-től a Somogyi Könyvtárak című megyei híradót. Somogyi bibliográfi-

26 Bővebben lásd: Szita, 1999: 203–205. és Jovánczainé, 2005: 28–29.

ák címmel könyvsorozat indult, melynek egyes köteteit többek között Rippl-Rónai Józsefnek vagy Takáts Gyulának szentelték. A felsoroltak mellett számos más kötetet is köszönhetünk a megyei könyvtárnak: így például Z. Soós István Kaposvári miniatűrök (1982), Jannisz Ritszosz Erotika (1984) című kötetei, Takáts

Gyula Vízitűkör című kötetének reprint kiadása (1986) vagy az 1988-ban a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság által hirdetett Mi a haza ma? című pályázatra beérkezett, válogatott dolgozatokat tartalmazó kiadvány.

Az 1979-es szervezeti és működési szabályzat

A fennebb vázolt változások természetesen megjelentek a megyei könyvtár 1979-ben kiadott szervezeti és működési szabályzatában is.²⁷ Eszerint a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár „a felsőfokú településközpont A típusú, azaz Somogy megye és Kaposvár város általános gyűjtőkörű, nyilvános jellegű közművelődési könyvtára és Somogy megye tanácsi közművelődési könyvtárhálózatának módszertani központja.” Az SZMSZ az intézmény feladataként a közvetlen könyvtári szolgáltatást, illetve a tudományos és szakkönyvtárak szolgáltatásának közvetítését jelölte meg, amelyekkel közreműködik „a lakosság általános és szakmai műveltségének gyarapításában, a szocialista világnézet és életmód fejlesztésében”. Emellett részt vesz a politikai, termelési, gazdasági, kutatási, oktató-nevelői, valamint az információs, önművelési és szórakozási igények kielégítésében, továbbá „tervszerűen gyűjti, megőrzi és hozzáférhetővé teszi a könyvtári dokumentumokat, anyagokat, hogy ezzel az olvasási kultúra terjesztését és színvonalának emelését szolgálja”. Az 1966-os működési szabályzatban foglaltakhoz hasonlóan a megyei könyvtár 1979-ben is hármas szervezeti funkciót látott el, azonban ezekben változást tapasztalunk. Az intézmény szerepe volt továbbra is Kaposvár város és a megye lakossága részére saját és könyvtárközi kölcsönzési szolgáltatás nyújtása, valamint a Somogy megyei tanácsi könyvtárhálózat hálózati és módszertani központjaként a B típusú hálózati alközpontok közbeiktatásával a hálózat könyvtárainak szakmai, módszer-

²⁷ TGYVHVK it. SZMSZ, 1979. A fejezet idézetei ebből a dokumentumból származnak.

tani irányítása, illetve a Kaposvári járás falusi könyvtárai tekintetében a közvetlen módszertani irányítás. Harmadrészt – és ez az újdonság – a Somogy Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya megbízása alapján a közművelődési könyvtári szakfelügyelet szervezését és ellátását is a megyei könyvtár végezte.

Mint könyvtárhálózati központ, kötelessége volt az intézmények a megyében működő más könyvtári hálózatokkal való összehangolt működös, kiemelten a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola, valamint a Kaposvári Tanítóképző Főiskola könyvtárával. Emellett részt vett az országos feladatkörű szakterületi, illetve a dél-dunántúli területi együttműködési kör tevékenységében, az országos kötelespéldány-elosztásból a Pécsi Egyetemi Könyvtár közvetítésével részesült. Somogy és Kaposvár más közművelődési intézményeivel, valamint a Somogy Megyei Levéltárral és a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságával is együttműködött közművelődési és tudományos (feltáró és kutató) munkákban.

A megyei könyvtár gyűjtőkörét általános jellegüként határozták meg. A teljesség igényével gyűjtötte a nemzeti könyvtermést és válogatással az idegennyelvűt. Feladata volt gyarapítani „a magyar és világnyelveken megjelent kézikönyveket, az általános és szakmai segédkönyveket, valamint a különböző szintű ismeretközlő irodalmat” éves átlagban 4-4500 cím kb. 12-13 000 példányban történő beszerzésével. A könyvek mellett hírlapokat és folyóiratokat is gyűjtött: a magyar nyelvűek közül kb. 600 különböző címet, míg „a világnyelveken megjelenő fontosabb folyóiratokat, magazinokat válogatva, valamint a szomszédos országok idegenforgalmi szempontból használható folyóiratait”, összesen mintegy 100 címet (a gyűjtőköri szabályzat 17 oldalon át sorolja a gyűjtött magyar és idegen nyelvű periodikákat). Az SZMSZ a könyvtár különgyűjteményeinek bővítését is előírta, ezek között a helyismereti dokumentumok (somogyi gyűjtemény) mellett a „zárt anyagot”, hanglemezeket, hangszalagokat, mikrofilmeket, mikrokártyákat, diafilmeket, diaképeket, fényképeket sorol fel a dokumentum. Az intézmény mindegyik dokumentumtípusra kiterjedő gyűjtőköri szabályzatát az SZMSZ 1. számú melléklete tartalmazza. A könyvek esetében ebben határozták meg azt, hogy mely típusú, műfajú könyvet hány példányban szereznek be. A magyar és a világirodalom klasszikusai és a modern regények esetében ez 6–20, az elbeszéléseket, illetve verseket tartalmazó kötetekben 2–6, a magánkiadásban megjelent, valamint a határokon túl kiadott magyar nyelvű verses alkotásokéban 1–2 példányt jelent, míg az iskolai kötelező és ajánlott irodalmat természetesen jóval több, 30–40 példányban vásárolták. Érdekes kitétel, hogy a pályakezdők műveiből 1–3, „az eszmeileg és esztétikailag kevésbé rangos művekből” pedig 2–3 példány beszerzését írták elő. A rangos ismeretterjesztő irodalmat, a szakmunkákat és a felsőfokú képzésben használt könyvekből 5–6 példányt vásároltak, míg „a ritkán keresett, részletkérdésekkel foglalkozó szakkönyvek, gyenge színvonalú ismeretterjesztő művek, nagyalakú művészeti

albumok, különleges alakú vagy kivitelű könyvek” esetében ez 1–2 példányt jelentett. Törekedtek arra, hogy a kézikönyvtári anyagot (lexikonok, enciklopédiák, szótárak, bibliográfiák, egyén kézikönyvek) a teljesség igényével és a világnyelven is gyűjtsék, ahogy – bár idegennyelvű könyveket elsősorban nyelvtanulás céljára vásároltak – a világirodalom klasszikusai eredeti nyelven is elérhetőek legyenek a polcokon. A helyismereti különgyűjtemény gyarapításában földrajzi szempont volt az egykor Somogyhoz tartozó településekre vonatkozó anyag (pl. az 1950-ben Baranya megyéhez csatolt, egykori Szigetvári járás települései) gyűjtése, időhatárokat nem szabtak, tartalmilag viszont mindenre kiterjedt: hiszen ez a gyűjtemény „akkor tud jól funkcionálni, ha tartalmilag komplex, átfogó információtár – vagyis a természeti viszonyokkal, a gazdasági élettel, a társadalmi struktúrával, a politikai szervezetekkel, a közigazgatással, a műszaki alkotásokkal, a kulturális élettel (irodalom, művészet, néprajz), az életmóddal, az egyes intézményekkel stb. kapcsolatos dokumentumokat, a tudományos és ismeretterjesztő műveket egyaránt beszerezzük.” Ezek mellett a szépirodalom sem került el a helyismereti részleg figyelmét: „gyűjtjük azokat a szépirodalmi alkotásokat is, amelyeknek cselekménye a megyében játszódik, illetve amelyek róla szólnak.” A szabályzat meghatározza azt is, hogy ki tekinthető somogyi személynek: aki itt élt és dolgozott egész életében (pl. Takáts Gyula), illetve aki több évet töltött Somogyban, vissza-visszatért ide és életművével kötődik a megyéhez (pl. Fodor András). Ezzel szemben egyedi elbírálás alapján gyűjtötték azoknak a műveit, akik véletlenül vetődtek Somogyba (pl. Baksay Sándor) és azokét is, akiket csak életük egy mozzanata kötött ide (pl. Gábor Andor). A somogyi gyűjtemény könyvek mellett a helyi periodikákat (folyóiratok, napi- és hetilapok, üzemi, termelőszövetkezeti, iskolai és egyéb híradók, alkalmi újságok), mikrofilmeket, aprónyomtatványokat, térképeket, képdokumentumokat (képeslapok, metszetek, grafikák, fényképek, rajzok), kéziratokat, illetve a nehezen hozzáférhető dokumentumok másolatait is magában foglalta.

A megyei könyvtár élén továbbra is az igazgató és helyettese állt, munkakörük hasonló volt, mint ami a korábbi működési szabályzatban szerepel. A korábbi csoportok helyett azonban ekkor már osztályokra tagozódott a könyvtár. Az Olvasószolgálati Osztály a beiratkozott olvasók, könyvtári látogatók szolgálatát (tájékoztatás, kutató és feltáró munka) végezte külön a felnőtt és külön a gyermekkönyvtári részlegben. Az osztályhoz kölcsönzőkönyvtárosok, tájékoztatókönyvtárosok (általános és szakreferensek), zenei könyvtáros, raktárosok és a gyermek-, illetve a helyismereti részleg dolgozói tartoztak, összesen 23 fő. Az Állományalakító és Feldolgozó Osztály 8 munkatársa a gyűjtemény gondozását, a beszerzéseket, a nyilvántartást, a feltárást és az állományellenőrzést végezte. Az 5 főt számláló Módszertani és Hálózati Osztály a tanácsi könyvtárhálózat szakmai irányításáért és gondozásáért volt felelős, munkáját az Olvasószolgálá-

ti, illetve az Állományalakító Osztály vezetői és szakreferensei közül kijelölt hat ágazati módszertani referens (állománygyarapítási és feltárási, felnőtt olvasószolgálati, gyermekkönyvtári, tájékoztatási, helyismereti és zenei referens) segítette. Az osztály felügyelete alá tartozó Kaposvári járás 66 központi és fiókkönyvtárát két körzetre osztották fel a két hálózati munkatárs között. Az A körzetbe Gölle (4 fiók), Nagybajom (2 fiók), Somogyjád (4 fiók), Taszár (3 fiók), Hetes (2 fiók), Kadarkút (7 fiók) és Csököly (2 fiók), a B körzetbe Igal (7 fiók), Kaposfő (3 fiók), Somogysárd (2 fiók), Szentbalázs (5 fiók), Simonfa (4 fiók), Kaposmérő (4 fiók) és Szenna (3 fiók) központi könyvtárai tartoztak. A Gazdálkodási és Műszaki Osztály továbbra is a gazdálkodási, üzemeltetési, iratkezelési feladatokért felelt, továbbá a könyvkötészet és a reprográfia is ide tartozott. Ezen osztály 24 fővel működött.

Az 1984-es tanácsi beszámoló

A Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 1984. november 13-án ismét napirendre tűzte a megyei könyvtárhálózat helyzetéről szóló beszámolót és a fejlesztésének feladatait.²⁸ Az ülésen megtárgyalt jelentés hangsúlyozza a somogyi könyvtárhálózat kiépülésében, fejlesztésében a legutóbbi, 1976-os beszámoló óta elért pozitív változásokat, de azt is, hogy a megye könyvtári hálózata még nem teljes. Idézi az 1980-ban a Művelődési Minisztérium Könyvtári Osztálya felületi vizsgálata összegzését: „A közművelődési könyvtárak országos statisztikáját vizsgálva Somogy megye évek óta az első helyen áll. Ez nagymértékben a megyei könyvtár tudatos hálózatszervezési és módszertani gondozó munkájának, valamint a következetes fenntartói tevékenységnek köszönhető.” Az intézmény munkáját 1983-ban megyei közművelődési díjjal, 1984-ben pedig tudományos könyvtárrá minősítéssel ismerték el.

A pozitív momentumok mellett ellenkező előjelűekről is írnak: a megyei könyvtár bővítése, elhelyezési gondjainak (az intézmény „könyv- és dokumentumraktárai, terei telítettek, az olvasótermek, kölcsönzőtér túlzsúfolt”) megoldása még nem oldódott meg dacára az e tárgyban hozott korábbi határozatoknak. A jelentés a továbbiakban kiemeli a főhivatású könyvtárosok számának emelkedését, a megye bibliotékái dokumentumállományának szerény gyarapodását (a megyei, a városi és a nagyközségi könyvtárak esetében ez magasabb, 25-30% körüli), a beiratkozott olvasók és a kölcsönzött kötetek számának alakulását (1983-ig fokozatos növekedés figyelhető meg, 1983-ban viszont csökkenés). A megyei könyvtár 1977-ben bevezetett tájékoztató szolgálatának munkáját, a bibliográfia-

28 HU-MNL-SVL-XXII.2.a. 1984. november 13-i vb ülés jegyzőkönyve és előterjesztései.

és repertóriumkészítő tevékenységet, valamint a megszervezett közművelődési programokat (író-olvasó találkozók, előadások, kiállítások, gyermekfoglalkozások) a végrehajtó bizottság is méltatta.

Újdonság a korábbi tanácsi beszámolókhöz képest, hogy ekkor nemcsak a megyei könyvtárról és a tanácsi könyvtárhálózatról, de a szakszervezetiről és az iskolairól is szó volt. Mindhárom könyvtárhálózat alapfeladataként jelölték meg az ellátási rendszer fejlesztését, az olvasók minél színvonalasabb kiszolgálását, a könyvtárhasználók számának növelését és a szakemberek (kiemelten a pedagógusok) szakirodalmi információs ellátásának kiszélesítését. Előírták egy megyei könyvtárközi bizottság létrehozását, amely a három típusú könyvtárhálózat munkáját volt hivatva összehangolni, továbbá az egységes szakfelügyelet megszervezését. Ismét határozatot hoztak a megyei könyvtár (és a barcsi városi könyvtár) bővítéséről, építéséről, valamint előírták különböző eszközök (fénymásoló, szedőírógép, telex, számítógép) beszerzését. Egymillió forintos támogatási alapot létesítettek a megyei könyvtár költségvetésében az „újonnan épülő vagy bővített, korszerűsített városi, peremkerületi fiókkönyvtárak, községi, iskolai, valamint kettős funkciójú könyvtárak berendezésének, illetve állományfejlesztésének támogatása céljából”. Ez utóbbi – írja Szita Ferenc²⁹ – három esztendőn át meg is valósult, míg a megyei könyvtár épületének bővítésére még közel két évtizedet kellett várni.

A közigazgatási szakkönyvtár létrehozása 1985-ben

A somogyi könyvtárhálózat 1985-ben új bibliotékával gyarapodott: létrehozták a Somogy Megyei Tanács 1984-ben átadott épületének második emeletén (korabeli címe Csokonai utca 3., ma Nagy Imre tér 1.) a közigazgatási szakkönyvtárat mint a megyei könyvtár önálló gyarapítási jogkörrel rendelkező szakrészlegét.³⁰ Az intézményt a megyei könyvtár működtette, szakmai költségvetését is ott kellett tervezni. Korlátozottan nyilvános közigazgatási szakkönyvtárként fő feladata a tanácsi közigazgatási szakemberek számára a legfrissebb dokumentumok, információk biztosítása volt. Ennek érdekében a dokumentumok beszerzése és feltárása mellett helybeni olvasóteremmel rendelkezett, kölcsönzési lehetőséget is biztosított a megyei tanács apparátusa, a szakigazgatási intézmények, a tanácstagok, a tanácsi bizottságok tagjai és (postai úton) a vidéki tanácsok alkalmazottai számára is.

A könyvtár könyvek és folyóiratok, közlönyök mellett tanácsi dokumentumgyűjteménnyel is rendelkezett: ezek olyan „kiadványok – az irattári és a levéltári anyag kivételével – amelyek a megyében működő tanácsok, tanácsi szervek

²⁹ Szita, 1999: 200.

³⁰ Lásd: Szita, 1999: 202–203.

munkáját dokumentálják”. Az intézmény vezetője Lukács Lászlóné főkönyvtáros lett, akit korábbi munkahelyéről, a megyei könyvtár feldolgozó csoportjának éléről saját kérésére helyezték el. Később a megyei tanács egy másik álláshelyet is biztosított a vezető mellé, ezt Hivatal Nándorné szakkönyvtárossal töltötték be.

„Az induló állomány alapját a szakigazgatási szervek által leadott közlöny és folyóirat állomány, valamint a Kaposvári Járási Hivatal megszüntetésével átkerült régi, muzeális értékű folyóiratanyag adta” – fogalmazott a szakkönyvtár vezetője az intézményt és tevékenységét bemutató 1987-es cikkében.³¹ Ekkor az állomány 2000 kötetre rúgott, továbbá 60 féle periodikát forgathattak a gyűjtemény használói, akik egyébként a kölcsönzésen és a helyben olvasáson kívül igénybe vehették a könyvtárközi kölcsönzést is, valamint a könyvtárosok témafigyelést és irodalomjegyzék-készítést is végeztek.

A szakkönyvtár 1992-ig működött: ekkor felszámolták, dokumentumállományát a megyei könyvtárba szállították.

Az 1990-es rendszerváltoztatás után

„A nyolcvanas évek végén a társadalmi, politikai változások előszelei a könyvtárakat is elérték, mindenekelőtt a könyvtárhálózatokat, a szakmai, módszertani gondozás, irányítás szervezetét, e munka végzőit érintették kedvezőtlenül az események, a közigazgatás várható változásai” – emlékezett vissza Szita Ferenc könyvtárigazgató.³² A válságjelek közé számítja Szita azt is, hogy az 1980-as évek második felének könyvtárstatisztikai adatai alapján a társadalom kezdett elfordulni a könyvtáraktól, a könyvektől, az olvasástól. Az 1990-re beharangozott önkormányzati választások természetesen a tanácsai és iskolai könyvtárhálózatot is mélyen érintették, a könyvtárhálózat léte került veszélybe, hiszen a közös tanácsok várható megszüntével az aprófalvak lakosságának könyvvvel való ellátottsága vált kétségessé. „A megyei vezetők közül többen azt is mondták, hogy a megyei könyvtárat csak annyiban tartják fenn, amennyiben megyei feladatot végez, azaz szakmai tanácsadó munkát (...), és a könyvtárközi szolgáltatással megyei használatot is megenged” – fogalmaz Szita Ferenc,³³ aki a megyei néplap hasábjain 1989. december 16-án megjelent írásában is a könyvtárosok aggodalmainak és félelmeinek adott hangot. A technikai fejlesztések, a számítógéppark gyarapodása, a vonalkódos kölcsönzés bevezetése előre mutató momentumok, azonban emellett komoly kétségek is támadtak a várható jövőt illetően. Egyrészt a könyvtárakra fordítandó költségvetési keret csökkenésétől tartottak mind a megyei, mind a települési bibliotékák tekinte-

31 Lukács, 1987: 11.

32 Szita, 1999: 213.

33 Szita, 1999: 204.

tében. A megyei könyvtár ekkor már egy évtizede küzdött a zsúfoltsággal, a szabad kapacitás hiányával, a többször emlegetett bővítés azonban még váratott magára. „Nem attól tartunk a megyei könyvtárban, hogy az új felállású megyei tanács vagy annak utódja lemond megyei feladatú intézményeinek egy részéről, hogy a megyei könyvtár a megyeszékhely város könyvtára lesz” – áll az egykori könyvtárigazgató írásában.³⁴ A megyei könyvtár nemcsak a megye, de Kaposvár város intézménye is, hiszen kb. 60%-ban az utóbbi lakosságát szolgálta, de egyben a közművelődési könyvtárhálózat központja is, „szolgáltatási rendszerében is, szakmai irányításában is egységet alkot a megye lakossági ellátását biztosító 304 könyvtárával”.³⁵ A legnagyobb veszélyt az jelentette, hogy a hálózat a közös tanácsok fenntartásában lévő bibliotékák esetében szakadozni kezd: „a városok, a falvak, azok önkormányzatai csak saját településük könyvtári ellátásában gondolkodnak”.³⁶ Emellett az sem volt elhanyagolandó pesszimista kilátás, hogy a megalakulandó önkormányzatok nem áldoznak könyvtárakra, nem szereznek be új köteteket, a legrosszabb esetben megszüntetik az intézményt. „Lehet, hogy a Somogy Megyei Könyvtárból Kaposvári Megyei Könyvtár lesz, de a város és az egész megye érdeke, hogy bővülő szolgáltatással, könyvtári hálózatával, a lakosság, a város, a megye minden településén élők sokféle igényét kívánságát magas szinten szolgálja. Ez mindnyájunk közös érdeke és jövőnk érdeke is” – fejezi be gondolatmenetét Szita Ferenc.³⁷

Mielőtt azonban a közigazgatási átszervezések implikálta változások elérték volna Somogy könyvtárhálózatát, a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár életében egy fontos, a dolgozók által kért változás következett be 1990 augusztusában: az intézmény neve Somogy Megyei Könyvtárra változott a megyei tanács vb hozzájárulásával.³⁸

1990 végén és 1991 folyamán többször felmerült a Somogy Megyei Könyvtár és a Kaposvári Városi Könyvtár egyesítésének gondolata, mind a megye, mind a város részéről. Szóba került a teljeskörű városi üzemeltetés lehetősége, de egy közös intézményfenntartói társulás alapítása is. Szita Ferenc visszaemlékezése³⁹ szerint akkor gyorsultak fel az események, amikor a Szakszervezetek Megyei Tanácsa (SZMT) Központi Könyvtárának vezetője, Halász Lászlóné felkereste őt azzal, hogy az SZMT felszámolni készül a bibliotékát, amit a városi könyvtárnak szándékozik átadni, az épületet másra kívánja használni, így onnan ki is kell költözni. Ez adta a végső lökést afelé, hogy egységes közkönyvtári szolgáltatási rendszert hozzanak létre Somogyban a megyei, a városi és a szakszervezeti

34 Szita, 1989.

35 Uo.

36 Uo.

37 Uo.

38 [Új nevet kapott...], 1990: 1.

39 Lásd: Szita, 1999. 224. skk. és Kring, 2004. 14–15.

Szita Ferenc

Emlékezés és vallomásA SOMOGYI KÖNYVTÁRHÁLÓZAT
KIÉPÍTÉSÉRŐL ÉS FEJLŐDÉSÉRŐL
1949–1992.

Kaposvár, 1999.

könyvtár összevonásával. Elsőként Kaposvár város és a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ) között született megállapodás arról, hogy a város átveszi a szakszervezeti könyvtárat annak közel 120 000 kötetes állományával, három dolgozójával, épületet biztosít az elhelyezésére, s a továbbiakban is biztosítja a munkahelyi könyvtárak ellátását. A városi és a megyei önkormányzat is megállapodtak egy integrált, közös fenntartású intézmény alapításáról,⁴⁰ amelynek költségvetését fele-fele arányban biztosították, s intézményirányító bizottságot is létrehoztak a feladatok ellátására.⁴¹ Így jött létre 1992. január 1-jével a kaposvári Megyei és Városi Könyvtár, amelynek központja a Somogy Megyei Könyvtár Csokonai utca 4. szám alatti épülete lett, a könyvtári ellátó szolgálat a volt városi könyvtár 48-as Ifjúság útján található helyiségeiben működött, a közigazgatási szakkönyvtár és a szakszervezeti központi könyvtár bútoraival berendezett új fiókkönyvtár, ahol az SZMT Központi Könyvtára átvett állományát helyezték el, a Füredi utca 41. szám alatt, egy tízemeletes panelház fogadósintjén elhelyezkedő, felújított helyiségekben lelt otthonra. Az új, összevont könyvtár előnyeként tartották számon a párhuzamos szervezetek megszüntetését, a takarékosabb és eredményesebb gazdálkodást, a megyei módszertani munka és a technikai feltételek

egységessé tételét, a szakszervezeti könyvtár állománya jelentette gazdagodást, s egyben biztosították Kaposvár kb. 20 000 és a megye kb. 80 000 főnyi olvasójának lakóhelyi és munkahelyi könyvtári ellátását.⁴²

40 Lásd: HU-MNL-SVL-XXXVI.1.a. Somogy Megye Közgyűlése 225/1991. (XII. 20.) sz. határozata, valamint HU-MNL-SVL-XXXVII.1.a. Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése 356/1991. (XII. 17.) sz. határozata.

41 A szerv a Megyei és Városi Könyvtár Intézményirányító Bizottság nevet kapta, a két fenntartó három-három tagot delegált, egyet pedig közösen választottak. A bizottság üléseinek jegyzőkönyvei szerint elsősorban a könyvtár költségvetésével, a vezető kinevezésével és egyéb szervezési-működési ügyekkel foglalkoztak. Lásd: HU-MNL-SVL-XXXVI.1.i.

42 TGyVHVK it. 1992-es összevont. A Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal Társadalompolitikai Iroda előterjesztése az egységes könyvtári rendszer kialakításáról, 1991. október 30.

A Megyei és Városi Könyvtár vezetésével a megyei bibliotéka korábbi igazgatóját, Szita Ferencet bízták meg, aki 1993. január 1-jével történt nyugdíjba vonulásáig irányította az intézményt.

Utódja Varga Róbert lett, aki 2011-ig töltötte be a könyvtárigazgatói tisztséget.

Az egyesített intézmény alapító okiratát 1992. május 5-én írta alá Szita Ferenc könyvtárigazgató és Bolevác József, az intézményirányító bizottság elnöke.⁴³ A Megyei és Városi Könyvtár az okirat szerint „felső szintű ellátást nyújtó, tudományos minőségű közkönyvtár és tájékoztatási központ”, amely a teljességre törekedve gyűjti a magyar nyelvű könyveket, periodikákat és audiovizuális dokumentumokat, a helytörténeti és helyismereti munkákat, továbbá a világnyelveken megjelenő fontosabb kézikönyveket és folyóiratokat. Ezen kívül, illetve ezen alapulva az intézmény állományba veszi, feldolgozza és katalógusokban feltárja a beszerzett dokumentumokat, biztosítja a helyben használatot és a kölcsönzést, könyvtári kölcsönzési szolgáltatást nyújt, igény esetén és térítés fejében másolatot készít, tájékoztatást ad az olvasóknak, szaktájékoztatást a kutatóknak, közigazgatási szakkönyvtári szolgálatot lát el, szakmai kiadványokat készít, rendezvényeket és kiállításokat rendez. További feladatot jelentett a kaposvári fiókkönyvtárak (48-as Ifjúság útja, Füredi utca, Petőfi Sándor Emlékkönyvtár, kórház, a donneri, cseri, túskevári, kaposszentjakabi, toponári, kaposfüredi városrész és Répáspuszta - összesen tizenegy) üzemeltetése, a Somogy megye könyvtárhálózatához tartozó önkormányzati, munkahelyi és iskolai bibliotékák szakmai gondozása, valamint a könyvkötészeti és sokszorosító részleg működtetése. Az alapító okirat utolsó sorai szerint az intézmény addigi, negyven éves működése során ilyen jellegű dokumentummal nem rendelkezett.

A fentebb már említett hálózati munkában is történtek változások. Erről az 1992. február 25-én tartott évzáró-évnnyitó értekezleten Varga Róbert módszertani osztályvezető számolt be.⁴⁴ Ahogy elmondta, néhány településen a könyvtárat kilakoltatták, hogy az önkormányzati hivatal költözhesen be a helyére. A barcsi körzet kivételével gyakorlatilag megszűnt a B típusú hálózati alközpontok munkája. Az előző esztendőhöz képest nyolccal (ezeket megszüntették) csökkent a hálózat könyvtárainak száma, amely így 281-et tett ki, ám ebből 34 szüneteltette működését. 91 bibliotéka nem vásárolt, illetve nem kapott könyveket. A főhivatású könyvtárosok száma 12-vel csökkent, a beszámoló időpontjában 129-et számlált (több községben tiszteletdíjassá „minősítették vissza” a korábbi főhivatású könyvtárost). Az olvasók számában is erőteljes csökkenést figyeltek meg, nem utolsósorban a megszűnt, illetve a szünetelő könyvtárak miatt.

43 TGyVHVK it. 1992-es összevonás. A Megyei és Városi Könyvtár alapító okirata, alaptevékenysége, 1992. május 5.

44 Idézi: Szita, 1999: 228–229.

A kaposvári Megyei és Városi Könyvtár munkája az 1990-es években

Az intézmény első, az összevonás után keletkezett szervezeti és működési szabályzatát 1992. március 30-án írta alá Szita Ferenc igazgató, valamint a fenntartó intézményirányító bizottság részéről Boleváczy József elnök és Tóth István titkár.⁴⁵ Az SZMSZ az alapító okiratra támaszkodva, de az abban foglaltakat bővebben kifejtve írja le a könyvtár tevékenységét, feladatait, szervezeti felépítését. A dokumentum az intézmény négy alapfunkcióját nevezi meg: „felső szintű ellátást nyújtó közkönyvtár és tájékoztatási központ”, „Somogy megye és Kaposvár város lakóhelyi (önkormányzati) és munkahelyi (szakszervezeti) közkönyvtárainak hálózati központja, szakmai tanácsadó és továbbképző könyvtára”, „Kaposvár városnak és természetes vonzáskörzetének közkönyvtári ellátórendszeri központja”, valamint kötelespéldány-megőrző hely. Az intézmény a fennebb már felsorolt 11 kaposvári fiókkönyvtár üzemeltetése mellett a közkönyvtári hálózathoz tartozó 9 városi, 40 városi fiók-, 238 községi és 54 munkahelyi könyvtár munkáját segítette, koordinálta. Feladataihoz tartozott a megyeszékhelyi közkönyvtári funkcióinak ellátása, igény szerint könyvtári ellátó szolgálat működtetése a vonzáskörzetében, hálózati segítő, szaktanácsadó munka végzése, képzések, továbbképzések szervezése és lebonyolítása, szakmai és kiadványcsere kapcsolatok kiépítése a határokon túli bibliotékákkal (különös tekintettel a testvérvárosokra és testvérmegyékre).

A 78 főt foglalkoztató intézmény öt nagyobb szervezeti egységre különült el: az igazgatóság és titkárságra, az állományépítő és feltáró osztályra, az olvasószolgálati és tájékoztató osztályra, a hálózati és szaktanácsadó osztályra, valamint a gazdasági és műszaki osztályra. Az első három főből állt: az igazgatóból, a szakmai igazgatóhelyettesből, valamint egy adminisztrátorból (gépíró, titkár-nő). A hét főt számláló állományalakító és feltáró osztály feladata az állomány gondozása és feldolgozása volt, továbbá irányította „a Könyvtári Ellátó Szolgálat alapellátást biztosító gyarapítását, illetve a Somogyi Gyűjtemény karbantartását”. Az olvasószolgálati és tájékoztatási osztály négy részlegre tagozódott (felnttek könyvtára, gyermekkönyvtár, zenei és vizuális részleg, helytörténeti részleg), amelyek vonatkozásában „összehangoltan és külön-külön megvalósítja a könyvtári szolgálat minden fázisát”. Az olvasószolgálati osztály 30,5 fővel látta el feladatait (1 fő osztályvezető és szaktanácsadó, 5,5 fő szaktájékoztató könyvtáros, 4 fő kölcsönző könyvtáros, 1,5 fő zenei könyvtáros, 2,5 fő a helytörténeti részlegen, 1 fő gyermekrészleg-vezető és szaktanácsadó, 4 fő gyermekkönyvtáros, 2 fő raktáros, 7 fő fő- és 2 fő mellékfoglalkozású fiókkönyvtáros) A hálózati és

45 Lásd: TGyVHVK it. SZMSZ, 1992.

szaktanácsadó osztály a megyei hálózati, szaktanácsadói munkatársakat és az 1. sz. kaposvári fiókkönyvtár mellett működő Könyvtári Ellátó Szolgálatot foglalta magába, s a közkönyvtári hálózathoz tartozó könyvtárakat szervezése és gondozása, elemző vizsgálatok és szakmai felmérések végzése, valamint könyvtári rendezvények szervezése tartozott a fő feladatai közé. Munkáját négy fővel végezte (egy fő osztályvezető, 1,5 fő szakmódszertanos és 1,5 fő hálózati munkatárs), a Könyvtári Ellátó Szolgálat további 14 fővel működött. A 23 főt számláló gazdasági és műszaki osztály keretében az üzemeltetésben részt vevők mellett a könyvkötők és a sokszorosítók dolgoztak.

1993-ban új SZMSZ kiadására került sor,⁴⁶ amely több ponton tartalmaz módosításokat a korábbihoz képest. A városi fiókkönyvtárak számában nem történt változás, azonban a közkönyvtári hálózathoz tartozó bibliotékákéban igen: immáron 13 városi, 32 városi fiók-, 236 községi és 41 munkahelyi könyvtár munkáját segítette, koordinálta az intézmény. Az első kategóriában növekedést látunk, ami a várossá avatott községek számának emelkedését tükrözi (Lengyeltóti és Balatonföldvár 1992-ben lett város, Boglárlelle pedig 1991 végén felbomlott Balatonboglárra és Balatonlellére).

A szervezeti felépítés is megváltozott, egyes osztályokat átneveztek (szaktanácsadói hálózati osztály, olvasószolgálati osztály, állományalakító és feldolgozó osztály). Ekkor a könyvtárnak 76 munkatársa volt. Az igazgatás és vezetés négy főre bővült, ugyanis ide számolták a korábbiak mellett a gazdasági igazgatóhelyettest is. A szaktanácsadói hálózati osztály „az önkormányzati és a munkahelyi közművelődési könyvtárak szakmai segítő-gondozó tevékenységét”, illetve „elemző könyvtári vizsgálatokat” volt hivatott végezni, továbbá a Könyvtárellátó Szolgálat feladatait is ellátta. Az osztály állományát a két vezetőn kívül négy (két általános könyvtáros, egy munkahelyi könyvtáros és egy számítógépesítési) szakreferens, két állományszervező és egy adminisztrátor, kölcsönző alkotta. Az olvasószolgálati osztály a látogatók (külön a gyermekek, a felnőttek, a helyismereti kutatók, a zenehallgatók és a „videózók”) kiszolgálásával foglalkozott, részt vett az állomány gondozásában, gyarapításában, apasztásában, analitikus feltárásában, emellett olvasási tanácsadó, irodalmi tájékoztató, tanulást segítő tevékenységet is végzett, továbbá bibliográfiai kutatásokat folytatott le. Ezen osztály részlegeként működött a helyismeret és a gyermekkönyvtár is. Az olvasószolgálati osztály egy osztályvezetővel, öt szakreferenssel, két zenei, három kölcsönző, egy könyvtárközi kölcsönző, egy állandó helyettesítő, kilenc fiókkönyvtárossal, két raktárossal, egy helyismereti részlegvezetővel, egy helyismereti könyvtárossal

⁴⁶ Lásd: TGyVHVK it. SZMSZ, 1993. A dokumentumot Varga Róbert igazgató 1993. május 11-én, a Közal-kalmazotti Tanács nevében Lukács Lászlóné 1993. június 14-én, míg a Megyei és Városi Könyvtár Intézményirányító Bizottság nevében Bolevác János elnök és Tóth István titkár 1992. május 18-án írta alá

sal, egy helyismereti teremfelügyelővel, egy gyermekrészfelvezető-helyettesével, két gyermek- és egy kölcsönző könyvtárossal, összesen 32 fővel látta el feladatait. Az állományalakító és feldolgozó osztály fő feladata „az állomány szakszerű alakítása és gondozása, nyilvántartása és feltárása” volt. Gondoskodott a gyarapításról és szükség esetén a selejtezésről, a számítógépes nyilvántartás vezetéséről, a kötelezpéldányok kezeléséről, a dokumentumcseréről és a feltáró katalógusok vezetéséről. Az osztály hét fővel (egy vezető, három feldolgozó, egy zenei feldolgozó, egy folyóirat-kezelő, egy állománynyilvántartó) működött. A 24 főt számláló gazdasági és műszaki osztály keretében dolgozott a pénztáros, a két könyvelő, a gondnok, a fényszedő, a sokszorosító, a dekorátor, az öt könyvkötő, valamint a 12 technikai alkalmazott (gépkocsivezetők, fűtők, ruhatárosok, takarítók). Az osztályok mellett négy bizottság működött az intézményben. Az Állományalakítási Bizottság a könyvtár állományának gyarapításában és apasztásában döntött, a Számítógépes Bizottság a számítástechnikai tevékenységet fogta össze, a Tárgyszó Bizottság a negyedévenkénti tárgyszórendszer-karbantartást végezte, valamint tárgyszavak felvételéről és törléséről döntött, a Szaktanácsadó Bizottság pedig a megye könyvtárait segítette, szakmai elemzéseket, összegzéseket készített.

Az 1996-ban bevezetett szervezeti és működési szabályzat⁴⁷ néhány ponton mást tartalmaz, mint elődje. Így a fiók- és a hálózati tagkönyvtárak számában csökkenést tapasztalunk: megszűnt a kórházban működő kaposvári fiókkönyvtár, a városi könyvtárak száma eggyel (12), a városi fiókoké nyolccal (24), a községieké hárommal (233), a munkahelyieké 26-tal (15) lett kevesebb. Emellett az intézmény szervezetében apróbb változások történtek, s a létszáma is csökkent: a korábbi 76 helyett 1996-ban már csak 70 fővel működött (az igazgató, a szakmai igazgatóhelyettes, a titkárnő és a számítógépesítési szakreferens és programozó mellett a hálózati szaktanácsadó osztály állománya 8, az olvasószolgálati 31, az állományalakító és feldolgozóé 7, a gazdasági és műszakié 21 főből állt).

Négy esztendő múltán, 2000-ben ismét új SZMSZ készült.⁴⁸ Eszerint az alapfeladatok köre kibővült két momentummal: a somogyi nyilvános könyvtárak statisztikai adatszolgáltatásainak szervezésével és a megye nemzetiségei és etnikai kisebbségéhez tartozó lakosainak könyvtári ellátásával. A városi fiókkönyvtárak száma 1996-hoz képest változatlan maradt, míg a közkönyvtári hálózat tagkönyvtárainak száma tovább csökkent: 12 városi, 23 városi fiók-, 230 községi és 5 munkahelyi könyvtárról ír a dokumentum. Utóbbiak esetében 1992 óta 91%-os csökkenést figyelhetünk meg, ami elsősorban a korábbi állami vállalatok privatizációjának, illetve megszűnésének tudható be. A kaposvári Megyei és Városi

47 Lásd: TGyVHVK it. SZMSZ, 1996.

48 Lásd: TGyVHVK it. SZMSZ, 2000.

Könyvtár szervezeti struktúrája és létszáma viszont változatlan maradt, továbbra is 70 fővel működött. A két fenntartó által 1992-ben létrehozott Megyei és Városi Könyvtár Intézményirányító Bizottság tekintetében változás következett be: Somogy Megye Közgyűlése és Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 1999. március 2-án társulási szerződést kötöttek az intézmény közös, 50–50%-os arányú fenntartására, így jött létre a Megyei és Városi Könyvtár Társulási Tanács.⁴⁹

Az 1990-es évek könyvtári munkájáról elsősorban az intézmény munkabeszámolóiból szerezhetünk információkat.⁵⁰ A beszámolók a hálózati és szaktanácsadó osztály munkájának bemutatása során minden esztendőben kitértek a megye könyvtárainak helyzetére is: szólnak az újonnan épült vagy felújított városi és községi bibliotékákat, azokról, amelyek megszűntek vagy szüneteltették működésüket, valamint a munkahelyi könyvtárakról is. Mint fennebb láthattuk, az utóbbiak száma folyamatosan és erőteljesen csökkent. 1994-ben 12 ilyen intézmény szűnt meg, köztük a Kaposker, a Tungsram, a Somogy Áruház könyvtára, de jól működőként írják le az ÉDOSZ könyvtárát és a Fonómunkás Klubkönyvtárát. A következő esztendőben újabb öt munkahelyi bibliotéka zárt be, így a Gyógyszertári Központ, a megyei földhivatal és a Vízművek könyvtára is (13 működő maradt). 1996-ban a négy megszűnt között volt a posta és a SEFAG könyvtára, de a Kaposplastét „igazán jól működő”-nek nevezték. 1999-ben a Kaposplast könyvtára és a Fonómunkás Klubkönyvtár működött folyamatosan, a Húskombináte és az ÉDOSZ-é szüneteltette működését, ami tulajdonképpen a közeli bezárást jelentette - s ez meg is történt. Az addig jól működő Kaposplast-könyvtárát 2001-ben számolták fel, ekkor már csak egyedül a Fonómunkás Klubkönyvtár üzemelt.

S hogy a könyvtárról és működéséről néhány számadatot is szerepeltessünk: a megyei könyvtár és a kaposvári fiókkönyvtárak beiratkozott olvasóinak száma csökkenő tendenciát mutatott az 1990-es években – az 1993-as 19 245-ről 1999-re 15 567 főre csökkent.⁵¹ (2000-ben ez a szám 13 213 főt tett ki, azonban ebben az esztendőben mintegy két hónapon át zárva tartott az alábbiakban részletezendő felújítás és építkezés miatt.) Ezzel szemben a kölcsönzők számában eltérő mozgást figyelhetünk meg: az 1993-as 121 079 fős adat 1999-re 132 188-ra emelkedett (2000-ben 74 265 fő.). Ezzel párhuzamosan a kölcsönzött kötetek

49 Lásd: HU-MNL-SVL-XXXVI.1.a. Somogy Megye Közgyűlése 32/1998. (III. 31.) sz. határozata, valamint HU-MNL-SVL-XXXVII.1.a. Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése 108/1988. (IV. 7.) sz. határozata.

50 Lásd: TGyVHVK it. Beszámolók és munkatervek. A következő bekezdések adatai ezen iratokból származnak.

51 Az időszak néhány munkajelentése tartalmazza a toponári, répápusztai, kaposfüredi és kaposszentjakabi fiókkönyvtárak adatait is, némelyik azonban, mint a főszovegben említett 1993-as, 1999-es és 2000-es nem.

száma is magasabb lett: 1993-ban 325 052 darabot tett ki, míg 1999-ben 370 172-t (2000-ben 299 514 kötet). A központi könyvtár gyűjteményében is erőteljes gyarapodást látunk: 1993-ban ez 276 136 darabot számlált (ebből 236 658 könyv, 14 589 folyóirat, 15 721 hangzódokumentum, 443 mikrodokumentum és 5340 egyéb dokumentum), míg 2000-ben 296 397 darabot (251 863 könyv, 17 618 folyóirat, 202 CD-ROM, 8552 cd- és hanglemezt, 1271 partitúra, 8669 hangszalag és hangkazetta, 2016 videókazetta, 435 mikrofilm, 2437 diafilm, 315 színműtári dokumentum, 3011 broszúra).

A technikai eszközökkel való ellátottság, az új technológiák alkalmazása téren is történtek előrelépések a vizsgált évtizedben. 1993-ban a fiókkönyvtárakkal való kommunikáció javulásáról számoltak be (telefonelőfizetés és telefonbeszerzés, CB-készülékek telepítése), az 1. sz. fiókkönyvtárból azonban ismeretlen tet-

Határtalan tájékoztatás

A millezentes éven alapításának 180. évfordulóját ünnepli Somogy Vármegyei Könyvtára. Ebből az alkalomból könyvtári napot szervezett tegnap a megyei bibliotéka. A könyvtárosok délelőtti továbbképzésén többek között *Vajda Erik*, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke A tájékoztatás bővülő határai címmel tartott előadást, amelyben külön kitért az Internetnek, mint az információszerezést segítő századvégi csodának a használatára.

A könyvtári napot *Bálint Lehel*, a megyei közgyűlés alelnöke nyitotta meg. Hangsúlyozta: az utóbbi évek változásai nem kedveztek a szellemi, művészeti munkának. Vissza kell szerezni ezeknek a rangját, s ez nagy kihívás a könyvtáraknak (is). A megyei könyvtár Somogy leggazdagabb gyűjteményű intézményeként folyamatosan fejleszti az ismeretanyag bővítését segítő technikai hátterét. Tegnaptól a megyei bibliotéka az első között kapcsolódott rá az Internet hálózatra a hasonló típusú könyvtárak közül.

A megyei könyvtár is rákapcsolódott az Internetre FOTÓ: TÖRÖK

Délután a kaposvári püspökség plébániáinak a 17-18. századi könyveiből válogatott kiállítást *Balás Béla* püspök ajánlotta a szépszájú érdeklődő figyelmébe. Elmondta: nem bilincselik le a régi könyvek; sokkal inkább érez elfogódott-

ságot azok iránt akik ezeket a felbecsülhetetlen értékeket megőrizték. *Varga Róbert*, a megyei és városi intézmény igazgatója az elkötelező szép szavakat és az egész nap hozadékát a könyvtárosok nevében köszönte meg.

T. R.

tesek ellopták a xerox- és a videókészüléket. Az évek előrehaladtával egyre több mindent vittek számítógépre, illetve egyre több munkafolyamatot végeztek azok segítségével. 1996-ban három új számítógépet állítottak üzembe az olvasók kiszolgálására, s ekkor vezették be az internetszolgáltatást is, amely körül „máris kialakult egy stabil használói kör”. Az 1997-es munkajelentésben olvashatjuk, hogy „az ez évben vásárolt könyvekről már csak számítógépes katalógusban tájékozódhatnak” az olvasók. Ugyanekkor írták: „Számítógépeink is állandó munkában vannak. Egyre több olvasó keresi a cédulakatalógus mellett a gépi információt is. Népszerű az Internet-szolgáltatás – bár lassúsága miatt több használó pártolt el tőle. Egyre népszerűbb viszont az „e-mail” postafiók bérlete. (Kb. 20 rendszeres fiókbérlőnk van.)”

Ugyanabban az esztendőben a gyermekkönyvtári részleg áttért a számítógépes kölcsönzésre, a feldolgozó részlegben pedig a korábban használt PCLIB programot felváltották az SRLIB programmal. A felnőtt szabadpolcos és a raktárban tárolt szakirodalmi könyvállomány jelentős része adatainak számítógépen történt rögzítése lehetővé tette, hogy 1999-ben az SRLIB integrált könyvtári rendszer ötödik, kölcsönzési modulját is használatba vegyék. Az állomány adatainak számítógépre vitelét a 2000-es évre befejezték.

Az 1990-es években is folytatódott a korábbi évtizedekben megkezdett irodalomjegyzék-, bibliográfia- és sajtórepertórium-készítő tevékenység. A tárgyalt

időszakban ilyen jellegű munka készült többek között Guba Sándorról, Nagy Imréről, Andocsról, Ságvárról, a Zselicről, a Csiky Gergely Színházról, a MTESZ-ről, Lengyeltótiról, a somogyi mozikról, Nagyatádról, a Somogy Táncegyüttesről, somogyi évfordulókról stb. A Somogy a sajtó tükrében című sajtórepertórium összeállítását is folytatták, egy idő után már a számítógép adta lehetőségeket kihasználva. A könyv- és folyóiratkiadásra is szép példákat találunk: a Somogyi Honismeret című folyóirat számait, továbbá például Z. Soós István Kaposvári miniatűrök (1993), Lőrincz Sándor Jelenlét (1994), Csűrös Miklós Bertók László, Nagy Zoltán A sajtó világa a „Somogy” tükrében (1995), Papp Árpád Meteszéspontok, Nagy Zoltán A népoktatás a Somogy c. hetilap tükrében (1997), Szita Ferenc Emlékezés és vallomás (1999) című köteteit köszönhetik az olvasók a megyei könyvtárnak.

Az intézmény kamaraterme számos kiállításnak – így többek között 1995-ben Szántó Piroska könyvillusztrációi, Deák Varga József címerei, Tüskés Tibor grafikái, 1996-ban Kass János könyvillusztrációi, 1997-ben Steiner Józsefné képeslapgyűjteménye, magyar katonai kitüntetések, 1998-ban Somogy nyomdászat-története, Wallner Jenő festményei, 1999-ben a magyar huszárok, Bodor Zoltán festményei, Csonka Béla fotói, 2000-ben csurgói régi könyvek –, könyvbemutatónak, vitaestnek, előadásnak adott otthont, ahogy író-olvasó találkozókat is szerveztek, de nemcsak a központi épületben, hanem a városi fiókkönyvtárakban és vidéki bibliotékákban is. Ezek keretében az olvasók személyesen találkozhattak Kaposvárott például Moldova Györggyel, Faludy Györggyel, Nemere Istvánnal, Vavyan Fable-lel, Kányádi Sándorral, Varga Domokossal, Tótfalusi Istvánnal, Marék Veronikával, Sütő Andrással, Fésűs Évával, Szakonyi Károllyal, Lőrincz L. Lászlóval vagy Papp Árpáddal.

A kaposvári Megyei és Városi Könyvtár épületének felújítása⁵²

Mint láttuk, a megyei könyvtár történetének évtizedek óta húzódó, akut problémáját jelentették az elhelyezési gondok, a már-már a működést veszélyeztető zsúfoltság. Bár számtalanszor szóba került a fenntartó előtt a bővítés szükségessége, az nem valósult meg. Az 1990-es rendszerváltoztatást követő privatizáció következtében a lehetőség felcsillant: számos egykori állami épületet értékesített pályázatútján ekkor az Állami Vagyonügynökség, a pályázatokon magánszemélyek és önkormányzatok is részt vehettek. Az egykori Mezőgazdasági Tervező és Beruházási Vállalat (AGROBER) Kossuth Lajos utca 6. szám alatti kétszintes irodaépülete is a megvásárolható ingatlanok körébe került. Kaposvár város le-

52 A fejezethez bővebben lásd: Péter, 2002: 23–41.

csapott a kínálkozó lehetőségre, s megvásárolta az említett épületet, amelynek hasznosításáról is dönteni kellett. Schiller Pál okleveles építészmérnök szakvéleménye alapján felújítás és az alapterület bővítése után megfelelő lett volna a megyei könyvtár elhelyezési gondjainak megoldására, főként úgy, hogy a két épület közelsége miatt lehetőség lett volna azok összekapcsolására. A könyvtár mellett a város televíziója is küzdött a nem megfelelő elhelyezéssel, s végül az kapta meg a kérdéses épületet, a könyvtár esetében maradt minden a régiben.

Az intézmény vezetősége és fenntartói a későbbi esztendőkből is megtettek minden tőlük telhetőt, hogy orvosolják a helyzetet: több alkalommal nyújtottak be sikertelennek bizonyuló címzett támogatási pályázatot, míg végül „a megye és a város példás összefogása eredményeként a kaposvári könyvtár 1998-ban 280 millió Ft címzett támogatást nyert”.⁵³ A bővítési terveket Sziklai Judit és Troll István építészek, a kivitelezést a Középületkivitelező Kft. végezte. Az építkezés 2000. január 31-én indult meg. S ahogy 1964-ben, úgy ekkor sem ment olajozottan a folyamat: a tervezett bővítésre az összeg kevésnek bizonyult, így mind a földszinten, mind az emeleten 100-100 m²-rel szükséges volt csökkenteni a területet. Mindezek ellenére az adott anyagi lehetőségek között mégiscsak sikerült a lehető legcélszerűbb elrendezést kialakítani.

⁵³ Péter, 2002: 26.

Az építkezés három ütemben folyt. Az első ütemben emeletráépítés („magastetősítés”) történt párhuzamosan a szükséges szerkezetmegerősítéssel. A főépületet átalakították, amelynek során a könyvkötészeti és a feldolgozói tereket áttelepítették, a helyükön alakították ki a közönségszolgálati teret, amelyet a módosított olvasótérhez kapcsoltak, a vizesblokkokat is átépítették, kialakították az épület új bővítményének két szintjét. A második ütem során a főépület átalakításának és felújításának befejezése mellett kialakították az irodablokkot, megvalósították a mozgáskorlátozottak közlekedését biztosító elvárásokat, felújították

a liftet. Az utolsó, a harmadik ütem a magastető beépítését, az olvasótér és a raktártér kialakítását foglalta magában.

Mindezek mellett a nyílászárókat lecserélték, a homlokzatot felújították, amely az épület külső képnek jelentős megváltozását eredményezte: „...a főbejárat hangsúlyozottabb kialakításúvá vált, míg a déli oldal bejáratát megszüntették (a helyén az ablaksor folytatódik). A homlokzatra a tetőráépítés dőlt nyílászáróinak síkját követő szögben árnyékoló készült, melynek tartószerkezetei az épület jellemző formai elemévé válva, a földről indított ferde kandeláberszlopokkal mintegy beborítják annak függőleges, merev falait, masszívabb tömeggé formálva az épületet.”⁵⁴

Természetesen az 1500 m² területtel bővült épület belseje is megváltozott. A bejáratától balra, a közszolgálati térben alakították ki az adminisztrációs pontot a kölcsönzőpulttal és az annak munkáját segítő kézilifttel. A földszinten egy új, tágas közszolgálati olvasótér is helyet kapott, ahol a napilapok olvasóit várják, emellett gyors tájékoztató pultot is felállítottak, valamint számítógépeket helyeztek ide. A korábbi nagyterem területét lecsökkentették, az így kialakított kamaraterem ad helyet kiállításoknak és különböző rendezvényeknek (könyvbemutatók, konferenciák, író-olvasó találkozók stb.). A földszinten ezek mellett az irodák sora található. Az első emelet legnagyobb részét a szabadpolcos könyvkiválasztó foglalta el, illetve

⁵⁴ Ua.: 29.

a kézikönyvtár és a helytörténeti részleg. A régi épület tetőterébe a gyermekkönyvtár és a szépirodalmi könyvek raktára került, míg a bővítményépület tetőtere a zenei részlegnek és a folyóirat-olvasónak adott otthont.

A kaposvári Megyei és Városi Könyvtár felújított és kibővített épületének ünnepélyes felavatására 2001. augusztus 24-én került sor.⁵⁵ Gyenesei István, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke és Szita Károly, Kaposvár Megyei Jogú Város polgármestere köszöntője után Dávid Ibolya igazságügyi miniszter adta át az épületet. Ezt követően Szita Ferenc nyugalmazott könyvtárigazgató avatta fel az intézmény előtt annak alapítója, gróf Festetics László emlékkövét.

A kaposvári Megyei és Városi Könyvtár munkája a 2000-es években

2006-ban új szervezeti és működési szabályzat készült.⁵⁶ A dokumentum szerint sem az alapfeladatok, sem a fenntartók vonatkozásában nem történt változás a 2000-ben kiadott SZMSZ-hez képest. A korábbi szabályzatban felsorolt 11 kaposvári fiókkönyvtár továbbra is működött. A somogyi közkönyvtári hálózathoz tartozó intézmények száma az alábbiak szerint alakult: 13 városi könyvtár (Nagybajom 2001-ben városi rangra emelkedett, ezért növekedett eggyel), 23 városi fiókkönyvtár (itt változás nincs, de kiegészítő információként 33 szolgáltató helyet jelöltek meg), 228 községi könyvtár (2000-ben kettővel több volt), azonban a munkahelyi könyvtárak mindegyike megszűnt. A szervezet élén az igazgatóság állt az igazgatóval, egy igazgatási ügyintézővel és a szakmai igazgatóhelyetttessel. Utóbbi alá tartozott a számítógépes csoport három tagja (egy programozó, egy számítógépesítési szakreferens és egy szakinformatikus). A 35 főt számláló olvasószolgálati osztály állománya egy osztályvezetőből, négy szak-tájékoztatóból, két közszolgálati tájékoztatóból, két média- és folyóírat-tárolásból, hat kölcsönző könyvtárból, négy raktárból, két általános tájékoztatóból, két helyismereti könyvtárból, három gyermekkönyvtárból és kilenc fiókkönyvtárból állt. A szaktanácsadói hálózati osztályt egy osztályvezető, három hálózati szakreferens könyvtáros, egy formai-tárgyi feldolgozó, egy állományszervező és egy adminisztrátor könyvtáros, összesen hét fő alkotta. Az állományalakító és feltáró osztályt szintén hét főből alkotta: egy osztályvezető, két formai-tárgyi feldolgozó, egy folyóirat- és médiafeldolgozó, egy dokumentumrendelő és egy adminisztrátor könyvtáros. A gazdasági osztály 19 fős állományában egy osztályvezetőt, egy ügyintézőt, egy pénztárost, egy könyvelőt, egy gépkocsivezetőt, három könyvkötőt, tíz takarítót/ruhatárost és egy fűtőt soroltak fel. Így az intézmény kollektíváját összesen 74 fő alkotta.

⁵⁵ Lásd: Péter, 2002. 30–31. és Szabó, 2001. 1.

⁵⁶ Lásd: TGyVHVK it. SZMSZ, 2006.

A 2000-es évek munkabeszámolóí⁵⁷ is hírt adnak a megye területén új vagy felújított épületbe költözött, de ugyanúgy a megszűnt vagy működésüket szüneteltető könyvtárakról is. Tíz Kaposvár városi fiókkönyvtár 2010-ig stabilan működött, a 2010-es évek hoztak csökkenést a számukban.

A statisztikai adatokra vetve egy pillantást: a vizsgált évtizedben tovább folytatódott a megyei könyvtárba és a kaposvári fiókkönyvtárakba beiratkozott olvasók számának csökkenése, 2003-ban⁵⁸ ez 19 781 főt jelentett, míg 2010-ben (ekkor regisztrált használók száma szerepel a munkajelentésben) 13 070-et. A kölcsönzők száma 2003-ban 112 793 fő volt. Ilyen kategória a 2000-es évek második felében már nem szerepel beszámolókbán, akkor a személyes használatok számát, valamint annak távhasználattal növelt számát adták meg. Ezen utóbbiak 2010-ben 143 721-et, illetve 204 305-öt tettek ki – tehát ezen a téren növekedést figyelhetünk meg. A kölcsönzött dokumentumok száma 2003-ban 312 321 darab volt, míg 2010-ben alig kevesebb, 311 092.

2001-ben a megyei könyvtár állománya 301 820 dokumentumot számlált. (256 675 könyv, 1288 partitúra, 2110 videókazetta, 8689 hangkazetta, 8646 hang- és CD-lemez, 829 CD-ROM, 1 DVD-lemez, 443 mikrofilm, 2374 diafilm, 315 színműtári dokumentum, 18 003 folyóirat és 2987 brosúra). Az évtized végére, 2010-re minimális gyarapodást tapasztalunk: ekkor az állomány 302 277 dokumentumot tett ki, az összetételt vizsgálva azonban az új adathordozók erős növekedése tapasztalható. Az állományt 256 175 könyv, 528 CD-ROM, 443 mikrofilm, 9933 hang- és CD-lemez, 1629 partitúra, 669 diafilm, 6969 hangszalag és hangkazetta, 2576 videókazetta, 257 színműtári dokumentum, 2484 DVD-lemez, 18440 folyóirat és 2174 brosúra alkotta. Az adatok ékesen szemléltetik a régi adathordozók háttérbe szorulását és az újak terjedését: a diafilmek, a hangszalagok és hangkazetták számának nagy arányú, a könyvekének kicsi, de érzékelhető csökkenését, a másik oldalon pedig a DVD- és CD-lemezek számának erőteljes gyarapodását.

Az audiovizuális dokumentumok összetételének változása 2001-től 2010-ig.

A vizsgált évtizedben egyre több számítógép beszerzésére nyílt lehetőség, mind a könyvtári dolgozók, mind a látogatók használatára. Emellett egyre több információt, dokumentumot tettek elérhetővé a honlapon, valamint folyamatosan gondozták, vezették az SLIB integrált könyvtári szoftverben tárolt adatokat. A „számítógépesítés” a szakmai munkafolyamatok mellett megjelent a gazdasá-

57 Lásd: TGyVHVK it. Beszámolók és munkatervek. A következő bekezdések adatai ezen iratokból származnak.

58 A 2001. és a 2002. évre vonatkozó adatokat nem találtunk.

gi és az ügyviteli területen is. 2004-ben lehetővé vált az olvasók számára, hogy elektronikus levélben is meghosszabbíthassák a kölcsönzések lejáratí idejét.

A 2000-es években is igen színvonalas rendezvényeknek adott otthont a könyvtár kamaraterme és a kaposvári fiókkönyvtárak is. Az érdeklődők találkozhattak többek között Békés Pállal, Bertók Lászlóval, Krasznahorkai Lászlóval, Lackfi Jánossal, Takáts Gyulával, Fésűs Évával, Szirmay Endrével, Papp Árpáddal, Varró Dániellel, Karafitáh Orsolyával, Grecsó Krisztiánnal, kiállítást tekinthettek meg Csonka Béla és Szentiványi Árpád fotóiból, a Bibliáról és a bibliai irodalomról, 1956 eseményeiről, Lovrits Kálmán és Ékes Edit festményeiből, valamint számos könyvbemutatón, ismeretterjesztő és tudományos előadáson vehettek részt.

Felhasznált források és irodalom

HU-MNL-SVL = Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Vármegyei Levéltára

XXIII.2.a. = Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága üléseinek jegyzőkönyvei és előterjesztései

XXXVI.1.a. = Somogy Megyei Közgyűlés üléseinek jegyzőkönyvei és előterjesztései

XXXVI.1.i. = Somogy Megyei Közgyűlés iratai. Megyei és Városi Könyvtár Intézményirányító Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei

XXXVII.1.a. = Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek és előterjesztések

TGYVHVK it. = Takáts Gyula Vármegyei Hatókörű Városi Könyvtár irattára

1992-es összevonás = Az 1992. január 1-jei összevonással kapcsolatos, külön gyűjtött iratok, 1991–1992

Beszámolók és munkatervek = A kaposvári Megyei és Városi Könyvtár 1993 és 2010 közötti beszámolóí

SZMSZ, 1966 = A Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár működési szabályzata, 1966

SZMSZ, 1979 = A Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár szervezeti és működési szabályzata, 1979

SZMSZ, 1992 = A Megyei és Városi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata, 1992

SZMSZ, 1993 = A Megyei és Városi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata, 1993

- SZMSZ, 1996 = A Megyei és Városi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata, 1996
- SZMSZ, 2000 = A Megyei és Városi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata, 2000
- SZMSZ, 2006 = A Megyei és Városi Könyvtár szervezeti és működési szabályzata, 2006
- Gerő, 1975 = Gerő Gyula: Könyvtáratadások az ünnepi könyvhéten – gondokkal és örömeikkel. Könyvtáros, 1975. 7. sz. 395–399.
- Jovánczainé, 2005 = Jovánczainé Péterfai Krisztina: A somogyi könyvtártörténet kimagasló egyéniségei a kezdetektől napjainkig. A Kaposvári Megyei és Városi Könyvtár létrehozói. Szakdolgozat. Kaposvár, 2005.
- K[ellner]. B[ernát], 1961 = K[ellner]. B[ernát]: [Befejezték a falusi könyvtárak szervezését...] Könyvtáros, 1961. 2. sz. 128.
- Kring, 2004 = Kring Alexandra: A Kaposvári Megyei és Városi Könyvtár átalakulása. Szakdolgozat. Kaposvár, 2004.
- Lukács, 1987 = Lukács Lászlóné: Szakkönyvtár a megyeházán. Somogyi Könyvtárak. 1987. 1–2. sz. 11–12.
- Péter, 2002 = Péter Tamás Lajos: A kaposvári megyei könyvtár épületei 1952–2002. Szakdolgozat. Kaposvár, 2002.
- Szita, 1989 = Szita Ferenc: A könyvtárak jövője. Somogyi Néplap, 1989. december 16. 5.
- Szita, 1999 = Szita Ferenc: Emlékezés és vallomás. A somogyi könyvtárhálózat kiépítéséről és fejlődéséről 1949–1992. Kaposvár, 1999.
- [Új nevet kapott...], 1990 = Új nevet kapott a megyei könyvtár. Somogyi Hírlap, 1990. augusztus 8. 1.
- Varga, 2005 = Varga Róbert: A kaposvári Megyei Könyvtár története 1945–1960. Kaposvár, 2005.
- W. E., 1964. = W[allinger]. E[ndre]: Eseményekben gazdag ünnep. Somogyi Néplap, 1964. augusztus 22. 1.
- Wallinger, 1965 = Wallinger Endre: Palmiro Togliatti nevét vette fel a megyei könyvtár. Somogyi Néplap, 1965. február 5. 1.

Jogszabályok:

- 5/1956. tvr. = A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. számú törvényerejű rendelete a könyvtárügy szabályozásáról. Magyar Közlöny, 1956. március 9. 101–102.

- 15/1976. tvr. = A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1976. évi 15. számú törvényerejű rendelete a könyvtárakról. Magyar Közlöny, 1976. június 7. 530–533.
- 1018/1956. MT határozat = A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1018/1956. (III. 9.) sz. határozata a könyvtárügyről szóló 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelet végrehajtásáról. Magyar Közlöny, 1956. március 9. 102–106.
- 17/1976. MT rendelet = A Minisztertanács 17/1976. (VI. 7.) számú rendelet a könyvtárakról szóló 1976. évi 15. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról. Magyar Közlöny, 1976. június 7. 533–538.

Rázsits Veronika – Egyed Nándor: A Takáts Gyula Könyvtár történetének legújabb fejezetei napjainkig⁵⁹

Varga Róbert két évtizedes igazgatósága után, egy rövid átmeneti időszakot követően 2012-ben új igazgatója lett a könyvtárnak dr. Horváth Katalin személyében. Az új igazgató több mint 30 éve dolgozott már az intézményben, így jól ismerte a szervezetet. A nevéhez fűződött a Huntéka integrált könyvtári rendszerre való átállás, új honlap és hírlevél elindítása, biztonsági kapuk felszerelése és a könyvek chippel való ellátása az állományvédelem érdekében, valamint az első kamerarendszer biztonsági okokból történő kiépítése.

2011–2012-ben a könyvtár fenntartója számos alkalommal változott: a Somogy Megyei Önkormányzat (amelynek a város hozzájárulást fizetett az éves költségvetésbe a fiókkönyvtári hálózat után) után Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése, majd a 258/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet értelmében a Somogy Megyei Intézményfenntartó Központ tartotta fenn az intézményt.

A gazdaságilag nehéz évek, többszöri fenntartóváltás nehéz döntések meghozatalát tették szükségessé: a fiókkönyvtári hálózathoz csupán egy fiókkönyvtár maradt, a Petőfi Sándor Emlékkönyvtár.

Végül a 2012. évi CLII. törvény értelmében 2013. év januárjától Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata lett a Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár fenntartója, amely jogviszony a mai napig is tart. Takáts Gyula Kossuth-díjas költő nevét 2012 végén vette fel az intézmény.

A fenntartó személyének állandósága és a szabályozott törvényi háttér gazdaságilag kiszámíthatóbb éveket eredményezett, jobban lehetett a szakmai munkára összpontosítani.

Dr. Horváth Katalin igazgatósága idején számos új rendezvényt szervezett a könyvtár, kiemelkedő volt a könyvtári programok száma.

Ezekben az években sajnos emberi erőforrás szempontjából hanyatlás következett be az intézmény életében, számos kiváló munkatárs hagyta el a könyvtárat. Továbbá 2015-ben megszűnt az informatikus-könyvtáros képzés a helyi főiskolán, amely jelentősen lecsökkentette a szakképzett utánpótlás lehetőségét.

2017-ben Horváth Péter újonnan kinevezett igazgató egy a szervezeti kultúra és intézményi lojalitás szempontjából zilált intézményt vett át.

59 Forrás: szakmai beszámolók 2011–2024

Pozitív elmozdulásként a következő években a Minősített Könyvtári Cím megszerzésének kitűzése számos új szakmai szempontot hozott be az intézmény életébe. A megalakult Minőségirányítási Tanács több szempontból is górcső alá vette a könyvtár működését (SWOT analízis, intézményi önértékelés, dolgozói önértékelés, a szervezeti kultúra felmérése, munkatársi tudástérkép stb...). A felmérések gyümölcseként született megállapítások mentén elkezdődött a tudatosabb szolgáltatás és munkaszervezés felépítése. Az igazgató eredményesen vezette be a kollégák mindennapi tevékenységébe a felhő alapú munkavégzést, hogy az eddig akadozó információáramlás könnyebb, gyorsabb és átláthatóbb legyen.

Elkészült az intézmény stratégiai terve, egyre több kolléga vett részt továbbképzéseken és konferenciákon, az egykori fiókkönyvtár helyén megnyílt a Tüskevári KönyvtárPont, frissültek az intézmény rendezvényszervezési erőforrásai.

A látványos indulást megakasztotta a 2020-as covid járvány miatti korlátozások bevezetése, amely mind 2020-ban mind 2021-ben több hónapos bezárással ítélte a kaposvári bibliotékát is.

Az egész országban minden intézményt bezárással sújtó járványhelyzetet a lehetőségekhez képest a legjobban kezelte a könyvtár: megerősödött a házhozszállítás, mint szolgáltatás, jelentős digitalizálási és katalógus-felülfelújítási munkát végeztek el otthoni munkavégzés keretében a kollégák, sőt a járvány idején a könyvtárosok még a város szociális ellátásából is kivették a részüket.

Amint lehetőség nyílt rá a járványhelyzetben, bevezették a küszöbkönyvtári szolgáltatást, melynek keretén belül a telefonon vagy online leadott rendeléseket az olvasók a könyvtár bejáratánál vehették át. Az irodalomkutatás online szolgáltatás lett, sőt a beiratkozott olvasók könyvtártagságát ingyenesen meghosszabbították. Minden lehetséges szolgáltatást és otthon végezhető feladatellátást megragadott a könyvtár és a fenntartó annak érdekében, hogy segítse az állampolgárok, valamint a könyvtári munkavállalók labilissá váló élethelyzetét.

A járványhelyzeti korlátozásokon felüli megpróbáltatást jelentett, hogy 2021-ben tetőszerkezeti problémák miatt az intézmény hónapokra lezárni kényszerült a második emeleti gyermekkönyvtárat. Ezzel sajnos jelentősen szűkültek az egyik legfontosabb célközönségnek szánt szolgáltatások. A probléma elhárítása után a gyerekkönyvtár a Tinisarak funkcióval bővül, ám a covid okozta egyéb gondok miatt ez egyelőre nem kapott nagy figyelmet az intézményen kívül, de igazából belül sem.

Szintén ebben az évben az alagsorban elhelyezett kissé rossz állapotban lévő védett könyvállomány penésztelenítésen és fertőtlenítésen esett át a fenntartónak köszönhető rendkívüli anyagi támogatásnak köszönhetően. A visszakerülő

megtisztított könyvvállomány már egy újonnan kialakított, biztonságos helyiségbe kerül át.

Horváth Péter igazgatósága idején számos remek kezdeményezés indult el az intézmény életében, és a világhírványra is jól reagált az intézmény. A szervezeti kultúrán és a dolgozói elégedettségi mutatókon ezekben az években sem

sikerült javítani, és öt évvel a kinevezése után ezek tények jelentősen visszavetették a munkáját nagy tervekkel megkezdő igazgató lendületét.

2022-ben a könyvtár történetében először, olyan igazgatót kapott az intézmény, aki még nem dolgozott a szervezetben. Rázsits Veronika Nagybjomból érkezett a megyei könyvtár igazgatói székébe.

Ezen időszak első jelentős szakmai pillanata 2022 májusában a Locker könyvautomata átadása és üzembe helyezése volt. Ennek megvalósítását még a korábbi vezető, Horváth Péter kezdeményezte.

Szintén ebben az évben indult az azóta is nagy sikernek örvendő társasjáték-kölcsönzés szolgáltatás.

A régi, humán erővel működtetett ruhatár megszűnt. Helyét a ruhatári öltözőszekrények vették át.

A korszerűsítés mellett ez az emberi erőforrás átcsoportosítását is jelentette.

A 2025-től életbe lépő jogszabályváltozást megelőzve Kaposvárott a nappali tagozatos diákoknak már 2022-ben lehetőségük nyílt ingyenesen beiratkozni a bibliotékába.

Nagy és kockázatos vállalkozás, de progresszív lépés volt egy új felső- és középvezetői csapat kialakítása. Az új vezetésnek hamarosan komoly kihívással kellett szembenéznie. A rezsiváltságra többek között a csökkentett nyitvatartási idővel, munkaszervezéssel és részleges otthoni munkavégzéssel reagált a könyvtár.

Igazán nagy falat volt a gyermekkönyvtári és a helytörténeti, kézikönyvtári helyiségek állományának cseréje, melynek végrehajtásakor nagyjából 70 000

dokumentumot mozgattak meg a kollégák. Mindkét előző igazgató terveiben szerepelt ez a változtatás, de a megvalósítás elmaradt.

A helyváltoztatás következtében megújuló gyermekkönyvtár új bútorok, függönyök és szőnyegek vásárlásával még esztétikusabbá és funkcionalitásában is „gyermekkönyvtárib-

bá” alakult. Nagy előrelépés a kisbabások (könyvtári) életében, hogy közvetlenül a gyermekkönyvtár bejárata mellett esztétikus és praktikus pelenkázó, belül pedig egy szoptatósarok került kialakításra.

Az előzőekben tárgyalt helycserét még egy dolog kiegészítette, a kamasz korosztály korábban már említett kuckója a felnőtt részleg egyik sarkába költözött, így létrejött a tinisarok.

A rendezvények infrastrukturális színvonala is emelkedett, színpadot vásárolt az intézmény. Ez, és a hozzá hasonló befektetések hozzájárultak ahhoz, hogy az előadások, író-olvasó találkozók és

zenés események technikailag is jobban igazodjanak a 21. századi elvárásokhoz.

Jelentős előrelépés volt, hogy a kiemelt partnerekkel, elsősorban a fenntartóval és a gazdasági szervezettel sokkal szorosabb és konstruktívabb lett a kapcsolat.

A 2023-as évben egy jelentős, főként a könyvtár épületét érintő energetikai felújítás zajlott. A részleges lámpatest és nyílászáró csere mellett új kazán biztosítja a hőt az épületben. Külső szigetelés is történt, a gyermekkönyvtár két oldalán található teraszok fűtőtestekkel lettek felszerelve, illetve itt még egy teljeskörű nyílászáró csere is végbement. A kamaraterem új szellőztetőrendszert kapott.

Az energetikai pályázat mellett önerőből három földszinti irodában, a gyermekkönyvtárban nyílászárócsere valósult

meg és új légkondicionáló került a régi-könyves raktárba. Az első emeletre vezető lépcsősor ma már megújult gumiburkolattal várja a használókat.

A helyismereti rész leköltözött a földszintre, ahol állományvédelmi célból az összes ablakra új árnyékolók lettek vásárolva. Ezzel egyidőben a médiatár az első emelet egyik nagyobb irodájába költözött, ennek közelében kapott új otthont a közszolgálati tér átellenben a tinisarokkal.

Ez utóbbi helyszínen a kamaszok komfortérzetét az ez évben beszerzett bútorok (kanapé, babzsák) és árnyékolók teszik teljesebbé.

Munkatársi kezdeményezés nyomán és egy alkalmi házirend bevezetése után hivatalosan is állatbarát hely lett az intézmény.

Az SZMSZ és a könyvtárhasználati szabályzat megújult. Ehhez szorosan kapcsolódik, hogy „megszületett” a csoportvezetői szint a hatékonyabb munkaszervezés, a feladatok megfelelő delegálása és a kollégák munkájának árnyaltabb értékelhetősége és elismerése miatt.

Ettől az évtől új arculattal kommunikál az intézmény külső partnerei irányába, ennek központi eleme a névadót ábrázoló új logó.

Névadónk, Takáts Gyula emlékházának szakmai működtetése bekerült a feladatok közé.

A könyvtár pályázatot adott be a Minősített Könyvtár Címre, az ehhez kapcsolódó szakértői helyszíni ellenőrzés is lezajlott még ebben az esztendőben.

2024. januárjában az értékelési folyamat lezárásaként a bibliotéka megkapta a Minősített Könyvtár Címet.

Ezek után célul tűzték ki az intézményben a Családbarát munkahely és Családbarát Szolgáltatóhely címek megszerzését. Ennek érdekében számos új dolog beszerzése történt: babakocsi, új játékok a gyerekkönyvtárba, emellett a szülők

komfortérzetét növelő fejlesztések is megvalósultak. Igazgatói utasítás készült a kisgyermeket nevelő munkavállalók kedvezményeire vonatkozóan.

Ebben az évben a könyvkiválasztó térbe is kerültek légkondicionálók, az olvasók így már nyáron is kellemes hőmérsékletben tölthetik el az idejüket intézményben.

Külső szakmai munka is zajlott a nyáron, munkatársaink és diákmunkások közreműködésével megtörtént a Táncsics Mihály Gimnázium régi könyves állományának revíziója.

A bibliotéka még ez év decemberében elindult a Könyvtári Kihívás pályázaton, amelynek célja az olvasásnépszerűsítés és a könyvtárhasználat innovatív ösztönzése a Kárpát-medencében.

Akkreditált képzés keretében több, mint tíz munkatárs sajátította el az élménypedagógia alapjait, így szerevve ismereteket többek között fiataloknak szóló foglalkozások megtartásához.

A technológiai fejlesztések területén továbblépve az intézmény hangosító berendezést vásárolt, a dolgozói bejáratnál pedig elektronikus beléptetőrendszert telepítettek a munkába érkezés és távozás dokumentálása érdekében.

A diavetítő és a papírszínház keret kölcsönzésével ismét szakított a bibliotéka a hagyományos könyvtári szolgáltatások jelentette „így szoktuk, ezt szoktuk” hagyományával.

A fenntartó önkormányzat kezdeményezésére létrejött a városi KAKUK (Kaposvári Kulturális Kalandozások) program, melynek keretében minden 9. és 10. osztályos Kaposváron tanuló eljut a könyvtárba. A Takáts Gyula Könyvtár nagy örömmel csatlakozott a projekthez, hiszen e korosztály megszólításával és mobilizálásával egy régi álom valósult meg.

A friss intézményi szemlélet és kommunikáció egyre tudatosabban jelenik meg a médiában és az online közösségi felületeken.

2025: az esztendő első felében új stratégiai terv készült. Az ebben meghatározott célok között szerepel például a szolgáltatásfejlesztés, a családbarát környezet szem előtt tartása, a társadalmi szerepvállalás erősítése, valamint a korszerű, befogadó könyvtár megteremtése.

A lehetőségekhez mérten a fenntartó önkormányzat több stratégiai céljához is csatlakozik az intézmény. A „zöld gondolat”, a „legegészségesebb város” elképzelései a könyvtárban is lecsapódnak. Az intézmény edukációs jelleggel egészségügyi előadásokat szervez a dolgozóknak, akik különböző szűréseken is részt tudnak venni.

Az előző évben megkezdett közösségi médiás munka a videós tartalmakkal kiegészülve komoly elismerést váltott ki a fenntartó és a használók körében egyaránt.

Ebben az évben elnyerte a bibliotéka a korábban megpályázott Családbarát munkahely és a Családbarát Szolgáltatóhely címet.

Az intézményi krédóba vastag betűvel íródik be az „ifjúság bevonása” kifejezés. Ennek leágazásaként indult el az iskolásokat megcélzó KAKUK KUPA helyismereti verseny, valamint a Könyvtárlat (kiállítási lehetőség képzőművész fiatalok számára) a kamaszoknak.

Az immár 50 éves Petőfi Emlékkönyvtárban is kellemes klíma várja az olvasókat, születésnapi ajándékként ide is beszerelik a légkondicionálót.

Jelenleg (2025) a Takáts Gyula Könyvtárban dolgozók létszáma 41 fő. A rész-munkaidős helyeket átszámolva 37,25 fős dolgozói állománnyal látja el a Kaposvár városi könyvtári és a vármegyei ellátás feladatait. Feladatból nem lett kevesebb mára, mint ami az elmúlt évtizedekben volt, „mindössze” a technológia és a világ változott meg körülöttünk.

A könyvtárosoknak ki kell lépni bizonyos elefántcsonttornyokból a szakmai fejlődés új területeit keresve (például könyvtári marketing tevékenység), ahhoz, hogy minél többen (újra) felismerjék: intézményünk olyan szellemi otthon, ahol értékeket őrzünk és közvetítünk mindenki számára.

Ezen az úton járunk 2025-ben. Alakulunk, fejlődünk, tanulunk és szolgáljuk az olvasókat, az olvasáskultúrát.

**A vármegyei könyvtár igazgatói
a 2042-13/1952.IV.14. MT határozat megjelenése után.
Összeállította: Nagy Gabriella**

DR. KERESKES ANDRÁS

(Budapest, 1907 – Székesfehérvár, 1991)

Igazgató: 1949 – 1957

A könyvtár első vezetője, igazgatója csepeli munkáscsaládból származott, iskoláit Budapesten végezte, közgazdászként diplomázott, majd doktorált és Sátorajáújhelyre került a közigazgatásba, innét került Somogyba a háború befejezése után. 1948-tól az alispáni hivatalban volt szabadművelődési felügyelő.

1949-ben őt bízták meg a Kaposvári Körzeti Könyvtár létrehozásával, a somogyi közkönyvtári hálózat szervezésével. Személyesen vitte kerékpáron, vonaton és lovaskocsin az első letéti könyvtárakat a Kaposvár környéki, majd a távolabbi somogyi falvakba.

A körzeti könyvtárak egyik szerepe a falusi könyvtárak ellátása és gondozása volt. Dr. Kerekes András kezdte el Somogy megyében ezt a munkát. Ő kezdett el könyvtárakat telepíteni, és a gondozásukat szervezni az országnak ezen a területén. Nagy irodalomismeretével, jó szervezőképességével, csendes, megfontolt véleményével, szívósságával a kezdeti nehézségek leküzdésével keresett helyet a könyvtáraknak, könyvtárost a pedagógusok között, szerzett munkatársakat és írógépet a körzeti könyvtárba, fogadta a Népkönyvtári Központból a könyvszállítmányokat, rendezte a somogyi kastélyok könyvtáraiból beszállított könyve-

ket, leltárba vette azokat és továbbadta a falvaknak. Arról is gondoskodott, hogy 1950-ben Kaposváron is legyen nyilvános közkönyvtár.

Amikor a 13/1952. (V. 14.) M. T. sz. határozat értelmében az országban másodikként megalapították a megyei könyvtárat Kaposváron, igazgatója Kerekes András lett. A könyvtár dolgozóinak létszáma ekkor 7 fő volt. Első feladataként az olvasószolgálatot kellett megteremtenie. 1955-ben megszerezte a könyvtárosi végzettséget Budapesten, az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán.

1957 márciusában Székesfehérvárra került, az ottani megyei könyvtár igazgatója, majd igazgatóhelyettese volt 1967-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig. Székesfehérváron a Dolgozók Közgazdasági Szakközépiskolájában óraadó tanárként, valamint termelőszövetkezeti földügyi előadóként is dolgozott, nagyrészt nyugdíjas korában.

Kitüntetései: A Szocialista Kultúráért kitüntetés (1953); Munka Érdemrend bronz fokozata (1955).

KELLNER BERNÁT BÉLA

(Szombathely, 1908 – Kaposvár, 1996)

Igazgató: 1957 – 1976

Kellner Bernát Béla 1908-ban született Szombathelyen. Elemi és középiskolai tanulmányokat is itt folytatott. Tagja volt egy ideig a Szombathelyi Szimfonikus Zenekarnak. 1928-ban diplomázott az Országos Izraelita Tanítóképző Intézetben. Friss diplomásként 1929-ben Kaposvárotra, a zsidó iskolában kapott tanítói állást.

1950. április 1-jén nevezte ki Kerekes András, akkor még a Körzeti Könyvtár igazgatója a városi fiókkönyvtár vezetőjévé. 1955-ben kitűnő eredménnyel vé-

gezte el az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola könyvtár szakát. 1957-ben lett a megyei könyvtár igazgatója, amelynek élén 1975-ig állt. Nyugdíjba vonulása után a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának a könyvtárosa volt pár évig, valamint szakfelügyelőként tevékenykedett.

Rengeteget fáradozott azon, hogy Kaposváron megépüljön az új, korszerű, szabadpolcos megyei könyvtár. A könyvtár 1960 és 1964 között épült Kellner Béla szakmai irányításával, és akkoriban az ország legmodernebb szabadpolcos közművelődési könyvtárának számított. Cselekvően tett annak érdekében, sőt, sokszor konkrétan a pénz és az építőanyag előteremtése érdekében is, hogy közel másfél száz megyei településen méltó otthona legyen a könyvtárnak, amelyeket azóta is sokan használnak.

Somogy megye könyvtárhálózatának kiépítésén túl számos külföldi és hazai szakfolyóiratban, irodalmi lapokban publikált. Hosszú éveken át részt vett az Országos Könyvtárügyi Tanács munkájában, és tagja volt a Könyvtáros című folyóirat szerkesztőbizottságának is. Szerkesztett néhány somogyi könyvtári évkönyvet, elkészítette az első somogyi sajtóbibliográfiát. Iránymutatásával könyvtáros generációk tanulták a szakmát.

1975-ben vonult nyugdíjba, negyvenhét évi szolgálat után. Nyugdíjasként sem pihent, még éveken át támogatta szakmai tanácsaival és publikációival a könyvtárügyet.

Kitüntetései: A Szocialista Kultúráért kitüntetés (1954); Szocialista Munkáért Érdemérem (1955); Kiváló Népművelő (1962); Állami díj III. fokozat (1966); Április Negyedike Érdemrend (1985); Közművelődési díj (1988).

SZITA FERENC
(Böhönye, 1932 – Kaposvár, 2018)
Igazgató: 1976 – 1992

Könyvtárosi pályafutását 1955-ben a Megyei Könyvtárban kezdte, miután az Idegen Nyelvek Főiskolájáról – somogyi származásúként – a kaposvári könyvtárba kérte magát. Pályája kezdetén négy éven át járta a somogyi falvakat a közösségi könyvtárak patrónusaként. Lelkes szervezője és vezetője volt a falusi könyvtárosok képzésére szervezett bentlakásos tanfolyamoknak, amelyek során sok könyvtárossal alakított ki és ápolt kollegiális, baráti kapcsolatot.

1959 és 1975 között igazgatóhelyettesként továbbra is a vidék könyvtárügyével foglalkozott. Megszervezte a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Somogy Megyei Szervezetét, később az országos elnökség tagja is lett.

1976-tól 1992-ig igazgatóként országosan is elismert szereplője lett a hazai könyvtárügynek. Kiváló rajztehetségét nemcsak a könyvtári kiadványok illusztrátoraként kamatoztatta, hanem könyvtári bútorok tervezése és kivitelezése területén is. Munkássága során százötven somogyi kiskönyvtár bútorzatát tervezte, kivitelezette.

Társadalmi szerepet is vállalt. A Hazafias Népfront Somogy Megyei Bizottságának elnökségi tagja, Kéthely és Somogyszentpál küldöttjeként a Somogy Megyei Tanács tagja volt. A Berzsenyi Irodalmi és Művészeti Társaságban szintén munkálkodott. Egy ideig szerkesztette a Somogy c. irodalmi és művészeti folyóiratot, a könyvtár kiadásában pedig több tucat kiadványt.

Számos szakmai cikkét bibliográfia őrzi. Fontosabb munkái: Falusi könyvtárak elhelyezése és berendezése (1962), Kéthelyi krónika (1970), A nyugalmas évek (1996). Szakmai munkásságát a könyvtártörténeti értékű „Emlékezés és

vallomás : a somogyi könyvtárhálózat kiépítéséről és fejlődéséről 1949–1992” című vaskos kötetben összegezte.

Kitüntetései: Szocialista Kultúráért kitüntetés (1963); Kiváló népművelő (1967); Tegyük többet Somogyért (1972); Szabó Ervin-emlékérem (1980); Munka Érdemrend arany fokozata (1982); Somogy Megye Közművelődési Díja (1987, 1992); A Művelődés Szolgálatáért (1992).

FIOLA PÁL

(Tamási, 1937 – Kaposvár, 1994)

Megbízott igazgató: 1992 – 1993

A már hét éve működő Kaposvári Megyei Könyvtárban az első szakember volt, aki könyvtár szakos egyetemi végzettséggel érkezett az intézménybe. Korán jött haláláig, több mint három évtizeden át itt dolgozott. A hálózati csoportban Szita Ferencről vette át az oldalkocsis motorkerékpárt, és két évig azzal járta a kaposvári járás falvait.

1964-ben az új megyei könyvtár épületében a létszámban hirtelen megnövekedett olvasószolgálat vezetője lett. Jó szakmai érzékkel, a munkában való személyes részvétellel alakította ki a korszerű könyvtár szolgáltató rendszerét. Az állománybeszerzést is nagy hozzáértéssel irányította. Sokat olvasott, ismerte nemcsak a szépirodalmat, hanem a szakkönyveket és a kézikönyveket is.

1976-ban igazgatóhelyettes lett, irányította a belső szakmai munkát, részt vett az állománygyarapítás és a tájékoztató szolgálat fejlesztésében, a vidéki könyvtárak munkáját is segítette. Kiemelkedő bibliográfiai munkásságot fejtett ki, számos értékes bibliográfia, pl. a Rippl-Rónai, Vaszary és más bibliográfiák összeállításában vett részt. Szerkesztette a Pedagógusok Könyvespolca című kiadvány

köteteit. A hatvanas évektől kezdődően évtizedekig a közép fokú könyvtárosi és könyvtártechnikusi tanfolyamok vezetője, irányítója volt. Megszervezte az antikvár könyvvásárokat, melynek hozadékaként jelentős kézikönyvekkel gyarapodott a könyvtár állománya.

1992. július 1-jétől, Szita Ferenc nyugdíjba vonulása után rövid ideig megbízott igazgatóként tevékenykedett, majd Varga Róbert igazgatói kinevezése után ismét helyettesként dolgozott haláláig.

Kitüntetései: A Szocialista Kultúráért kitüntetés (1970); Munka Érdemrend ezüst fokozat (1984).

VARGA RÓBERT
(Kelevíz, 1950 –)
Igazgató: 1993 – 2011

Kelevízen született 1950-ben, az alsó tagozatot szülőfalujában végezte, ahol szülei tanították. Felső tagozatban a mesztegnyői általános iskolába járt, majd a kaposvári Noszlopy Gáspár Közgazdasági Szakközépiskolában érettségizett. Tanár szeretett volna lenni, mint ősei, de a pécsi főiskola tanári szakára helyhiány miatt nem vették fel. Első munkahelyén 1968-ban az Állami Biztosító marcali fiókjában kezdett dolgozni, majd még ebben az évben a marcali járási könyvtár munkatársa lett. 1972-től házassága révén Kaposvárra költözött, és a megyei könyvtárban lett módszertani előadó, 1982-től módszertani osztályvezető. 1993-tól nyugdíjba vonulásáig a könyvtár igazgatója.

Felsőfokú végzettségei: Szombathely, Felsőfokú Tanítóképző Intézet, népművelő-könyvtáros szak (1969–72); Pécs, Tanárképző Főiskola, történelem szakos

tanár (1974–76); ELTE-BTK könyvtáros (1983–86); uo. kulturális menedzser (1999–2000).

Igazgatóságának első évben megvalósította a városban működő három könyvtár integrációját. Segítette ebben, hogy húsz éven át volt a város Tudományos, Oktatási és Kulturális bizottságának tagja. Jelenleg is részt vesz a Kaposvár Városért Közalapítvány kuratóriumában. Az integráció során megszűnt két nagy szakszervezeti könyvtár 8 és 12 ezres állományát közreműködésével Nagyszőlős város könyvtára, valamint a szabadkai Tanítóképző Intézet ajándékként megkapta. Nagy kihívást jelentett számára a könyvtár 2000–2001-es bővítésének, és az azt követő belső strukturális változtatások irányítása. 2001-től Somogy megye vezető könyvtári szakfelügyelője volt. 1998-tól könyvtári szakértőként is tevékenykedett. Rendszeresen vett részt könyvtárosok vizsgáztatásában. Tervezett hivatását gyakorolta, amikor taníthatott a Kaposvári Egyetem könyvtáros képzésein. 1976-tól tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesületének, 1976-tól 1986-ig a Somogy Megyei Szervezet titkára, 1994-től 2007-ig az országos elnökség tagja, valamint máig az MKE HKSZ tagja. Több külföldi tanulmányúton vett részt.

Több mint száz publikációja jelent meg közéleti és szaklapokban. Elindította a Somogyi Könyvtártörténeti Füzetek sorozatot. Szerkesztette a Diplomásból Értelmiségi – Olvasótáborok diplomásoknak a 80-as években című kiadványt. Önálló kötete: A Kaposvári Megyei Könyvtár története 1945–1960. Publicisztikai írásait Tükröződések címmel adta ki.

Szakmai életútját az alábbi kitüntetésekkel ismerte el a társadalom és szakma: Szocialista Kultúraért kitüntetés (1977); Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (1995); MKE Emlékérem (1997); Szinnyi József-díj (2001); Kaposvár Város Szolgálatáért (2002); Somogy Polgáraiért Díj (2010); Széchényi Ferenc-díj (2011); Kaposvár Városért-díj (2011); Füzéki-díj (2015); Elismerő oklevél Ferenc Pápától a 25 éves Szent Imre Alapítványban és egyházközségben végzett szolgálatáért (2021).

KÖPFLERNÉ SZELES JUDIT
(Kaposvár, 1962 –)
Megbízott igazgató: 2011 – 2012

A szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán végzett magyar-könyvtár szakon. A főiskola elvégzése után első munkahelye lett az akkor még Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár. Először általános tájékoztatóként dolgozott, majd irodalmi szaktájékoztatónak nevezték ki. Közben elvégezte az ELTE kiegészítő magyar nyelv- és irodalom szakát.

1999. júniusában Varga Róbert igazgató az olvasószolgálat osztályvezetőjévé nevezte ki. Majd 1999. októberében a könyvtár igazgatóhelyettese lett. Ezt a tisztséget, ötévenként pályázattal megújítva, azóta is ellátja.

Közben, Varga Róbert nyugdíjba vonulását követően egy éven át (2011. januárjától 2012. februárjáig) megbízott igazgatóként tevékenykedett, nem megszűntetve igazgatóhelyettesi megbízását sem.

2000-ben Pálné Leinberger Ágotával közösen szerkesztették a Gyermekfoglalkozások című kiadványt. Összeállításában 2003-ban jelent meg a Takáts Gyula bibliográfia 1992-2002, 2007-ben pedig a Bertók László bibliográfia.

Kitüntetése: Somogy Megye Közgyűlése Elnöki Oklevél (1998).

DR. HORVÁTH KATALIN
(Kaposvár, 1957 – Kaposvár, 2023)
Igazgató: 2012 – 2017

Kaposváron született. Általános iskola tanulmányait a Tóth Lajos Általános Iskolában folytatta, majd a Táncsics Mihály Gimnáziumban érettségizett 1975-ben. Érettségi után Szombathelyre költözött, ahol 1979-ben diplomázott a Tanárképző Főiskolán, magyar-könyvtár szakon. Kaposvárra visszaköltözve a Megyei és Városi Könyvtárba került, tájékoztató könyvtáros, társadalomtudományi szakreferens lett.

Óraadóként a Noszlopy Gáspár Közgazdasági Szakközépiskolában, a Munkácsy Mihály Gimnázium könyvtár fakultációján, a Táncsics Mihály Gimnáziumban tanított, középfokú könyvtáros tanfolyamokat tartott, szakmunkástanulók olvasótáborának somogyi vezetője, szakmai referense volt 1981 és 1987 között.

Közben 1985-ben a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán elvégezte a történelem alapszakot, majd 1988-ban az ELTE BTK-n a történelem kiegészítő szakot. 2013-ban jogászként végzett a Pécsi Tudományegyetemen.

Publikált a Somogyi Honismereti Híradó, Somogyi könyvtáros, Somogyi Hírlap című kiadványokban, irodalomjegyzékeket készített. Közreműködött vetélkedők forgatókönyvének összeállításában, lebonyolításában. Tagja volt a Dél-dunántúli Történész Tábornak, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének, a Magyar Történelmi Társulatnak.

2012-től öt évig a könyvtár igazgatójaként dolgozott. 2013-ban részt vett a kistérségi ellátásból a KSZR-re való átállásban és az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív program pályázatában. Sikeres tematikus napok, rendezvények indultak el az ő idejében: egészségnap, rendőr-és honvédnapi, Hamvas Béla-estek, rajzasztali beszélgetések, neves építészekkel. Igazgatóságának első évében került megrendezésre a Kaposvár a század elején című kiállítás. Ekkor csatlakozott könyvtárunk a Sze-

cessziós Világnap országos programsorozathoz, 2014-től az Ars Sacra művészeti fesztiválhoz számos irodalmi esttel, kiállítással, beszélgetéssel.

Kitüntetései: Közművelődési pályázat 3. díja (1986); Kaposvár Város Szolgálatáért (1999).

HORVÁTH PÉTER

(Nagyatád, 1982 –)

Igazgató: 2017 – 2022

1982. július 23-án született Nagyatádon. Általános iskolai tanulmányait Nagykanizsán végezte.

1997 és 2001 között Csurgóra járt középiskolába és tette le az érettségit. 2002-ben ugyanitt ruhaipari technikumot végzett. 2002 és 2006 között a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskolán, informatikus könyvtáros-magyar szakpáron folytatott tanulmányait és szerezte meg a diplomáját.

2006-ban Siófokra, a Kodolányi János Főiskola ottani képzőhelyének könyvtárába került könyvtárosként. 2008. november 10-től tevékenykedik a kaposvári könyvtárban. 2012-ben fejezte be a mesterképzést levelező tagozaton Szombathelyen.

2013-ban pályázott az Év fiatal könyvtárosa címre, amelyet nem kapott meg. Ellenben a Magunk alatt vágjuk a fát? című pályamunkáját különdíjjal jutalmazta a Kovács Máté Közalapítvány.

2017. április 1-től 2022. március 31-ig a kaposvári Takáts Gyula Könyvtár igazgatói feladatait látta el. Ez idő alatt megvalósult a belső raktári és kézikönyvtári könyvek (kb. 14000 kötet) és aprónyomtatványok (30 doboz) penészteleltetése, amely már évek óta napirenden volt. Ezáltal a könyvtár legértékesebb,

legszebb könyveit sikerült átmenteni az utókornak. A koronavírus járványa alatt sikeresen szervezte meg a könyvtári szolgálat folyamatosságát. Különleges szolgáltatásokat – küszöbkönyvtár, könyvek házhoz szállítása – léptetett életbe ennek érdekében. A járvány kapcsán indította el a könyvautomata beszerzését, hogy az esetleges bezárások idején is lehetősége legyen az olvasóknak 0-24 órában könyveket kölcsönözni és visszavinni.

2019-2023-ig az MKE Somogy Megyei Szervezetének elnöke.

RÁZSITS VERONIKA

(Marcali, 1984 –)

Igazgató: 2022 –

Mesztegyői származású. 2007-ben végzett a bajai Eötvös József Főiskolán informatikus-könyvtáros és művelődésszervező alapszakon.

2009-ben kezdett könyvtárosként dolgozni a nagybajomi Gyergyai Albert Városi és Iskolai Könyvtárban. Könyvtárossága kezdetén a városvezetés megbízta a művelődésszervezői feladatok ellátásával is. Vetélkedők, versenyek, író-olvasó találkozók, olvasóköri, könyvtárhasználati órák, kézműves foglalkozások, megemlékezések, kisebb és nagyobb kulturális és szabadidős rendezvények szervezését látta el. Ez a munka nem jelentett számára nehézséget, hiszen a város kulturális életében a kezdetektől fogva részt vett egy civil szervezet berkeiben.

2013-ban a Pécsi Tudományegyetemen emberi erőforrás tanácsadó mester szakos végzettséget szerzett, mert a Nagybajomban tapasztaltak alapján érdekelni kezdték a szervezetfejlesztési, működtetési lehetőségek, módszerek.

Tíz év könyvtárosi tapasztalat után 2020. január 1-jétől a Nagybajomi Kulturális Intézmény intézményvezetőjeként vett részt Nagybajom társadalmi-kulturális életében.

2022. április 1-jétől a Takáts Gyula Könyvtár igazgatója. E könyv megjelenéséig tartó 3,5 éves intézményvezetése mellett újragondolta a vármegyei könyvtár olvasói tereit, átszervezte a könyvtár szervezeti felépítését. Az intézmény emberi erőforrásait a kezdetektől igyekszik a legsokoldalúbban kihasználni, arra törekedve, hogy a könyvtárosok minél sokoldalúbban részt vegyenek a könyvtár életében.

Igazgatósága alatt szerezte meg a könyvtár a Minősített Könyvtár Címet, valamint az ő kezdeményezésére alakítottak ki olyan szolgáltatásokat az olvasóknak és a munkavállalóknak egyaránt, hogy a Takáts Gyula Könyvtár Családbarát Munkahely és Családbarát Szolgáltatóhely lett.

Igazgatóságának középpontjában a rendelkezésre álló emberi erőforrás leghatékonyabb felhasználása áll az intézményi célok elérése érdekében.

2023 óta az MKE Somogy Megyei Szervezetének elnöke.